

Ataç

Ataç kitabevinin aylık dergisi

Ceyhun Atuf Kansu	Halk Sevgisi
Falih Rifki Atay	Kültürsüzlük İçinde Yüzmek
Ali Ulvi	Süslü Demokrasi (Karikatür)
Nadir Nadi	Kimi Aldatma
Ferruh Doğan	Karikatür
İsmet Giritli	Fikir Hürriyeti ve Suç
Turhan Selçuk	Anayasa Çiğneniyor (Karikatür)
Prof. Tark Z. Tunaya	İslâmcılık Cereyanı
F. Nietzsche	Yunanlıların Trajik Çağında Felsefe
Fazıl Hüsnü Dağlarca	Karanlık Memed'in Ölümü (Şiir)
Muhsin Ertuğrul	Kalkınma Plânında Tiyatro
Seyfettin Başçılar	Bir Kral, Kırk Karılı (Şiir)
Ayperi Akalan	Aşılmış Sınır
Sabri Altınel	İpissiz (Şiir)
D. V. Wals	Türk Romanı
Nurer Uğurlu	Koş (Şiir)
Alain	Sanatçının İşçiliği
Muzaffer Erdost	Ölen Adam

ÖMER ASIM AKSOY — YAKUP KADRI
KARAOŞMANOĞLU İLE DİL KONUSUNDA KONUŞMA - AYIN YAYINLARI

BİRİNCİ YIL

SAYI : 9 CİLT : 1

I OCAK 1963

***

Sahibi :

ŞÜKRAN KURDAKUL

***

Yazı işlerini fillen

İdare eden :

A. Aydın HATİBOĞLU

***

Bu sayıyı düzenliyen :

Şükran KURDAKUL

ayın onbeşinde İstanbul'da yayınlanır ● Sayısı 100 kuruştur. ● Altı aylık abonesi 6 lira, yıllık abonesi on iki liradır ● Havaleler ATAÇ KİTABEVİ adına gönderilmelidir

***

● Dergiye gönderilen yazılar iade edilmez ● Yazı işleriyle ilgili konularda kitabevine Çarşamba günleri 14 - 16 arasında müracaat kabul edilir. Ataç Kitabevi - Ankara Cad. 45 ●

***

İLÂN KOŞULLARI :

Arka kapak : Çift renk : 1250 T.L.

Arka kapak içi : 1000 T.L.

İç sahifeler : Santimi 15 T.L.

Basıldığı yer :

Büyük Kervan Basımevi

Aydınlar Han - Nuruosmaniye Cad. - İstanbul

Yüz yıl geride kalmamak

Derginin bu sayısı özellikle Falih Rıfkı Atay, Nadir Nadi, Doçent İsmet Giritli gibi düşünün başların günümüzün konusuna değinen yazıları ile asıl sorunlarımız üzerinde durup düşünmemizi sağlıyor. Günümüzün konusu, Ali Ulvi, Turhan Selçuk, Ferruh Doğan'ın çizgilerinde de acılı bir kaygı olarak belirlendiği gibi aykırı yasalar önünde Türkiye Cumhuriyeti Anayasasının durumudur.

Bu ay Cumhuriyet'te yayınladığı «Fikir Hürriyeti ve Suç» başlıklı yazısında İsmet Giritli, ünlü liberalist Walter Lippmann'ın 5 Ocak 1963 te New-York Herald Tribune'de çıkan yazısına değinerek Türkiyedeki yasakların uyar dünyada bıraktığı izlenimleri yansıtmaktadır.

«... Türkiyenin diğer Avrupa memleketlerine nazaran halâ en aşağı yüzyıl geride olduğu aklı gelmektedir... Sorumlulara uygulanacak olan Ceza kanununun 141 ve 142 inci maddelerinin Mussolini İtalyasının Faşist kanunlarından alındığı ve bugünkü Türk Anayasasını ihlâl ettiği söylenmektedir...»

Düşünen her Türk vatanseverinin Walter Lippmann'ın koyduğu bu acı «teşhis» önünde 1923 lerde bile ilerleme gücünü yitirmemiş bir ulusun bireyleri olduğunu gösterecek çareleri bulup çıkarması gerekmektedir. O 1923 ki Türk ulusunun kişiliğini kabul ettirdiği yıldır. Yorulmaz bilim adamı Tarık Zafer Tunaya'nın son çıkan kitabından aldığımız yazı 1923 ün karşısında saldırı cephesi kuranların amaçlarını bir kez daha ortaya çıkararak tarih gerçekleriyle günümüz arasındaki ilişkiyi gösteren bir büyük ders niteliği taşımaktadır. Tunaya'nın bu yazısını okumak 1923 devrimini arkadan vurmaya çabıyan, gerilikci cephesinin günümüzdeki uzantılarını tanımlamaya yetecektir.

Türkiyemizin öteki Avrupa ülkelerinden hâlâ en aşağı yüz yıl geride olmadığını göstermek Cumhuriyetçi aydınların bu tanımlamayı yaparak aksidevrimi «bertaraf etme» güçlerine bağlıdır.

D E R G İ

Baskı tarihi : 1 Şubat 1963

halk sevgisi

Ceyhan Atuf KANSU

Halkı sevmek ne demek? Yaşayan insanların ana kaynağına, halka yüreğimizi açmak, yüreğimizin kapılarını kavram insana değil, canlı insana açmak demek. Yüreğimizin kapıları halka kapalı ise, halkı sevmekten korkuyorsak, ne yapsak ne etsek, iyi işler, güzel işler, yararlı işler yapamayız. Öğretilere saplanmış kalmış kafaları bu sevgiye çağırmalı önce. Kavramları değil, canlı insanı göstermeli. Onlar halk diye, yüreksiz, cansız, ellerine geçirdiler mi kafalarına göre yoğuracakları bir yığın tasarlıyorlar. Bu yığma kafalarıyla, yöntemleriyle, öğretileriyle uzaktan bakacaklar, bu yığını istedikleri gibi, çocukların oyun macunu gibi yoğuracaklar. Bu çeşit çaba ile ortaya bir halk çıkar ama, bu halkın kendisi, yaşayan, değerler yaratan, soluk alıp veren, tarihin ırmağını canlı dalgalarla dolduran halk değildir, bu bizim öğretilerimizin halkıdır: Şekillenmiş, yoğurulmuş bir yığın. Elbette yaşayan değil: Şekillenen bir yığın. Halk sevgisi işte ilkönce buradan başlıyor: Halkı bir yığın olmaktan kurtarıp, onda tarihin ve insanın yaşayan solugunu bulmak, yaşayan ahlâka saygı duymak. Kavram'dan atlayıp yaşayan halka karışmak, halkın yüreğiyle yüreğimiz arasında bir yol bulmak, yapmak istediklerimizi bu yaşayan halk için, yaşayan halkla-birlikte yapmak.

Böyle söyleyince yüksek ilkeçiler : «Halk ne bilir? Halkla birlikte yapmak ne demek? Sen yaparsın, halk ta uyar» diyorlar. Tarihsel derinliklerde yatan en acı yanılma bu. Halkı yaşamadan yapmak. Halkı hesaba katmadan, halkı yönetmek. Ne oluyor sonra? Yaşayan halk, tarihsel gelişmenin canlı özü halk, bizim öğretilerimizi, bizim kavramlarımızı aşılıyor, baskılarımızın ağır kayası altından yüreğine yol buluyor, yaşayarak akıp gidiyor. Halkı sevmek, yüreğimizi halka açmak dedim. Neden ki, yüreğin açıldığı yerde, katılıklar, yalanlar, içten pazarlıklar, kalmıyor. Halk seni olduğun gibi görüyor. Seni de, arasına, yaşayan bir varlık gibi katıyor.

İşte bu : Yaşantımızı halka oranlamak. Açıkça şu : En iyi nasıl yaşamam gerekirse, halkın da öyle yaşamasını istiyor muyum? Ve, o öyle yaşasın diye, ilkönce ben kendim, yüreğimden, kendi yaşantımdan halka bir şeyler verebiliyor muyum? Verebiliyorsam, halkı seviyorum demektir. Aslında halkı sevmiyorsam ben, ya şantımı oranlayan insanca hiç bir şeyi sevmiyorum demektir. Yüreğimin kapıları kapalıdır. İçinde de ne olduğu belli değil. Şimdi gelsin ilkeler, öğretiler, katı inançlar, sevgisiz bir dünya yaratmak için ne varsa gelsin! Zorlayacağım elbette ve halka şekil vermeye çalışacağım. Elimde yoğurduğum şey, yüreğimin sıcaklığından yoksun, anlamsız bir yığın. Ve ben ayırd etmiyorum ama, halk çoktan, bu yığının içinden akıp gitmiştir. O benim dışımda, kapalı dünyamın dışında, yaşayan, ışıldayan, dayanan, direnen şeydir. O çoktan, sevginin yasasıyla kendi dünyasını kurmuştur. Bu yasadan yoksunsam, ben bu sevgiyi duymuyorsam onun dünyasına girmem mümkün mü? Elimdeki biçimci cansız yığını bırakıp, yaşayana dönmekten başka çare yok: Eğer, iyi, güzel, yararlı işler yapmak istiyorsam, halk için, halkla birlikte yaşamak istiyorsam, sevgi yasasına uymalıyım onun: Yüreğimin kapılarını açmalıyım, bir panayı yeri kurmalıyım içimde, halk ta girsin bana, ben de gireyim halkın içine. Halkın sesini duymalıyım. Acı çekenin, sevinenin, yaşayanın, doğanın sesidir o. Doğuranın, besleyenin, dünyayı insanca gürlütüleriyle, insanca türkülerle dolduranın sesi. Yüreğim bu sese açık olmalı hep!.

DERNEK — Sayı : 12

kültürsüzlük içinde yüzmek

Falih Rıfki ATAY

Komünist kimdir? Bizim ölçülerimize göre herkesin biraz daha solundaki adam! Şeriatçı ve ırkçılara göre bütün Atatürk'çüler! Yobaza göre karısını açık gezdiren vatandaş! Bu kaba ve avamca görüş çerçevesi içinde komünist sözü, eski «Gâvur» ve «Zındık» sözlerinin yerini tutar.

Daha yukarı çıkararak profesörlerimizden soruyoruz: İdeoloji bakımından sosyalizm ile komünizm sınırlarını nerede ve nasıl ayırıyorsunuz? Meselâ mülkiyet ve sermaye meselelerinde ikisinin düşüncüleri birbirinden ne kadar farklıdır? Eski Fransız sosyalist lideri evlenme aleyhine bir eser yazmıştır. Bu eseri beğenen ve Türkçeye çeviren sosyalist mi, komünist midir? Kaldı ki Sovyetler Birliğinde evlenme burjuva rejimlerinde olduğu kadar sıkı bir bağ haline geldi.

Bir adım daha ileri gidelim: Okullarımızda ekonomi mesleklerini anlatırken gençlere komünistliğin de ne olduğunu öğretiyoruz. Öğretmek zorundayız. Onlar bilerek ve öteki mesleklerle karşılaştırarak onu tenkid etmeği elbette öğrenmelidirler. Meselâ kürsüde bir profesör şu veya bu meselede Karl Marks'ın görüşü böyle veya şöyle olduğunu söylediği vakit, öğrenciler arasında bir sivil polis bulunsa ve savcıya haber verse, profesörü yakalayıp hapse atar mıyız? Bir şartla evet: «Efendiler, onun için siz de komünist olmalısınız!» diye bizim kanunlarımızın yasak ettiği propagandacılık suçunu işlemişse! İşlememişse hayır!

Türkiye'de sosyalizm kanun yasağı altında değildir. Hattâ 27 Mayıs İhtilâli liderinin ilk öğüdü bir sosyalist parti kurulması idi. Sosyalizm yasak olmaz da onun bütün lûgatleri, terimleri ve tarifleri nasıl hapislik suç sayılabilir?

Şimdi asıl nâzik noktaya gelelim: Suç olan, zor ve şiddet kullanarak bu memlekette işçi diktatoryası kurmak faaliyetlerine girişmektir. Bu faaliyetleri teşkilatlandırmaktır ve propagandasını yapmaktır.

Eğer biz yasaklarımızı ve cezalarımızı pek açık olarak bu iki temele dayamazsak bugünkü «Kültürsüzlük içinde yüzmek» faciasından kurtulamayız.

Biz kırk yıldır komünist propagandası sayılan öyle yazılar okuduk ki eğer o yazıları bütün aydınların binde biri anlayabilirse, kavrayabilirse kalekimizi kırarız. Aydınların binde birinin bile kavrayamadığı bir yazıya propaganda yazısı damgası vurulamaz.

Otuz kırk yıldır bu keşmekeş içinde bocalıyoruz. Türkiye'nin medeni dünya karşısında daha yüksek ve kültürlü bir görünüşü olmalıdır.

DÜNYA

SUSLU DEMOKRASİ

Ali ULVI

CUMHURİYET

Kimi Aldatırsın

NADİR NADİ

Batının cici şeylerine bayılırız. Kumaş mı? kadın içinse Fransız, erkek içinse İngiliz olacak. Kürk mü? Vizon olacak. Otomobil mi? illâ da son model olacak. Çarpık çurpuk sokaklarında yayaların güçlkle yürüdüğü şu İstanbullu lüks Amerikan arabaları doldurmuştur. Bunların çoğu dolmuş yapar ve bir otobüs halkının işini görecektir benzinle ancak beş müşteriyi bir yerden bir yere taşır.

Eğlence ve cümbüş alanında da Batıya hayranızdır. Pariste tutunan bir şarkı, haftasına varmaz bizim gece kulüpleri repertuarına alınır. Moda geçitlerinde elbise gösteren sevimli mankenler, bu şarkının melodisine ayak uydururlar. Boston'da icat olunan yeni bir dans, henüz orali meraklılar tarafından iyice öğrenilmeden, bakarsınız burada harıl harıl oynanıyor. Kız erkek bütün sosyete gençleri, caz musikisi edebiyatını özel bir dikkatle yakından izlemektedirler.

Fakat... Düşünce ve sanat alanına geldik mi iş değişiyor. Felsefede olsun, edebiyatta olsun, ekonomide, ya da politika da olsun, Batı kafa ürünlerine karşı içimizde büyük bir allerji var. Saplandığımız bir takım kalıpların dışına doğru birazcık kaydı mı, her düşünceyi yadırgıyoruz. Bir balık gibi içinde yaşamaya alıştığımız akvaryumun sınırları zorlanırsa rahatımız kaçıyor. Edith Piaff'ın, Juliette Greco'nun şarkılarını vecd içinde dinliyelim; belimizi kırarcasına twist, Rock'nd Roll oynyalım. 1962, kabilse 1963 modeli lüks Amerikan arabaları içinde asfaltı delinmiş sahil yollarını dolaşalım. Şu döviz kıtlığında bedelsiz ithal yolu ile mi olur, Beyruttaki bacanağımızın hediyesi mi olur, Batıda hoşumuza gidecek cicilerden ne mümkünse buraya getirelim. İllâ ve lâkin Batıdaki düşünce ve sanat akımları, gümrüklerde didik didik edilmeden, rahatımızı kaçırabilecekler iyice ayıklanmadan yurdumuza sokulmasın. Bir Eluard, bir Prevert Türkçeye çevril-

mesin; bir Sartre'ın, bir Brecht'in pilyesleri Türk sahnelerinde oynanmasın.

Ben de kimlerden söz ediyorum? Adını saydığım adamların hepsi çağdaşımız, bir kısmı hâlâ yaşıyor ve çalışıyor. Pierre Louys'un yetmiş yıl önce Pariste yayınlanmış, artık klâsikler arasına geçen «Afrodit» adlı romanının Cumhuriyet Türkiye'sinde müstehcen sayılarak mahkemeye verildiğini unuttunuz mu? Ondan çok daha önce-leri, geçen yüzyılın başlarında Leipzig'de basılan ve bütün medenî dillere çevrilen Casanova'nın hâtıraları aynı gerekçe ile burada mahkemelik olmadı mı? Sorarım size, 1778 de ölen Voltaire'in her yazdığı korkusuzca Türkçeye çevirebilir misiniz?

Sonra tutar, göğsümüzü gere gere Batılı olduğumuzu, İnsan Hakları Evrensel Beyannamesini, Avrupa İnsan Hakları Antlaşmasını imzaladığımızı, yurdumuzda düşünce hürriyetine dayanan çok partili bir açık rejim kurduğumuzu söyler, Batılı milletlerin bizi kendilerinden saymalarını ister. Memleketimiz dâvalarının çözülmesi için o dâvalar üzerine açık yürekle eğilmek, doğru ya da yanlış, düşündüklerimizi korkusuzca belirtmek, bunu yaparken de dünya sorunlarına dair dünyada sözü geçen tanınmış bilim, felsefe ve sanat adamları ne düşünüyor, öğrenmek gerektiğini kabul etmeyiz. Hür dünya ile ilişkisini böylesine kesen, söz ve yazı hürriyetini böylesine kısıtlayan ortamda ekonomik ve sosyal dâvalara çözüm yolu bulunamayacağını, tersine, bu dâvaların bizi günden güne daha tehlikeli çıkmazlara sürükleyeceğini aklımıza getirmeyiz.

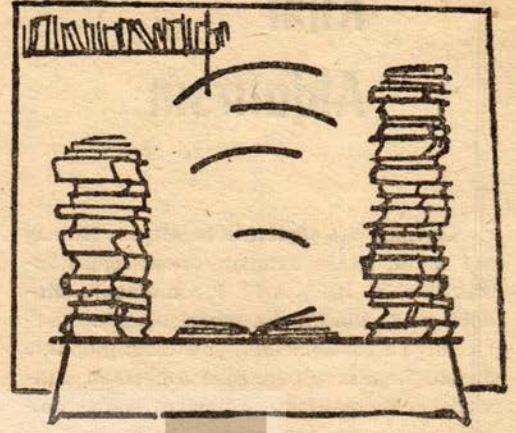
Biz, Atatürk devrimlerini baltalama hürriyetini demokrasi sandık. Çok partili açık rejim dediğimiz de, aslında, çok hizipli tek parti rejiminden başka bir şey değildir. Bunun aksini söylemekle kimseyi kandıramayız. Bari boş yere kendimizi aldatıp durmayalım!

CUMHURİYET

«EYVAH!.. DÜŞÜNÜYORUM..»

«.. O HALDE YOKUM!»

FERRUH DOĞAN —DÜNYA

FİKİR HÜRRIYETİ VE SUÇ

İSMET GİRİTLİ

I

Memleketimizde son günlerde Ceza Kanununun 141 ve 142 nci maddelerinin anlaşılış ve uygulanış tarzı Türk amme efkârında olduğu gibi dünya kamu oyunda da geniş bir tepki uyandırmış bulunmaktadır.

Nitekim A.E.D. nin en güçlü ciddi organlarından biri olan ve üstelik çağımızın ekonomik anlamda en büyük Liberalistlerinden bulunan Walter Lippmann'ın yıllardan beri yazarı olduğu «New York Herald Tribune» gazetesinin 5-6 ocak 1963 tarihli sayısında ezcümle şöyle denilmektedir :

«Bugün hiç bir Batı memleketinde her hangi bir tepki ve telâş yaratmayacak yazılar, bu konuların birer «tabu» olduğu Türkiyede tamamen farklı muamele görmektedir... Gerçekten bugün Türkiyede yasak ve takibat konusu olan Sosyalizme mütemayil yazılar, meselâ İngilterede an-

cak yüz yıl önce, Dickens'in eserlerinde sosyal adaletsizliğe karşı kampanya açıldığı devirlerde söz konusu olabildi.

Bu bakımdan Türkiyenin diğer Avrupa memleketlerine nazaran hâlâ en aşağı yüz yıl geride olduğu akla gelmektedir... Sorumlulara uygulanacak olan Ceza Kanununun 141 ve 142 nci maddelerinin Mussolini İtalyasının Faşist Kanunlarından alındığı ve bugünkü Türk Anayasasını ihlâl ettiği ileri sürülmektedir.

Bu maddelerin bugünkü şekilleri ve uygulanış tarzı sadece rejimin bir ölçüsü değil, Türkiyenin ne istikamette yol aldığıнын bir delili olacaktır.»

II

Ceza Kanunumuzun söz ve tartışma konusu olan maddelerinin bugünkü gayri ilmi ve gayri vazih hükümleri göz önüne getirildiği takdirde, Türkiyenin medeni ve Batı Dünyası karşısındaki siyasi ve kültürel görünüşünü ortaya koyan bu

ağır ve acı tenkidlerdeki gerçek payını inkâr etmeye imkân yoktur.

Gerçekten bir taraftan 1961 Anayasamız daha «Başlangıç» kısmında: «İnsan hak hürriyetlerini, millî dayanışmayı, sosyal adaleti, ferdin ve toplumun huzur ve refahını gerçekleştirmeyi ve teminat altına almayı mümkün kılacak Demokratik Hukuk Devletini bütün hukukî ve sosyal temelleri ile kurmak» amaç ve hedefini ilân ededursun, diğer taraftan bilim ve sanat hürriyetini, en mâsum sosyal ve ekonomik tahlil, şikâyet ve tenkidleri ve Batılı tipte sosyalist davranışları, ilgililerin canı istediği takdirde ve anda cezalandırmaya imkân veren maddeler. bütün tenkidlere rağmen iitna ve ısrarla muhafaza olunmaktadır.

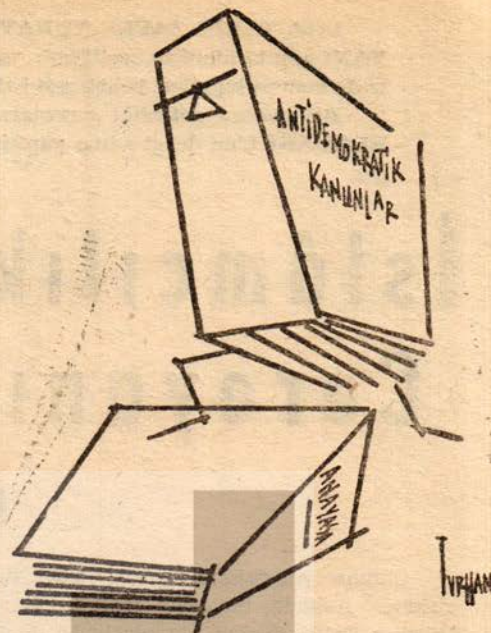
Oysa bu çeşit hükümlere yer veren Batılı anlamda Demokratik memleketlerde suç olan husus; zor ve şiddet kullanarak, proleterya diktatoryası kurmak faaliyetlerine girişmek, bu faaliyetleri teşkilâtlandırmak ve bunun propaganda-sını yapmaktır.

Nitekim A.B.D. komünizmi cezalandıran 1940 tarihli «Smith Act» sadece hükümeti zora ve şiddete başvurmak yolu ile bilerek ve isteyerek devirmeye mâtuf hareket neşriyat ve propagandayı cezalandırmış, yüksek mahkeme, bu fiiller dışında kalan hususlar bakımından hürriyetler üzerine de herhangi bir tahdide mü-sade etmemiştir.

Zira, A.B.D. nin Âmne Hürriyetleri konusundaki otoritelerinden biri olan Prof. W. Gellhorn'un da isabetle ifade ettiği gibi : «Her türlü yıkıcı fiil ve hareketlere karşı demokratik rejim ve müesseseleri korumanın en müessir yolu, totaliter stili silâhlarla oynamak değil, demokratik rejim ve müesseseleri mükemmelleştirmektir.» (1)

Yine bir başka Amerikalı bilim adamının dediği gibi; «19 uncu yüz yılın ortalarına kadar fert hürriyetleri için yegâne tehlikenin siyasî iktidardan geldiği ve bunun sonucu olarak kişi hürriyetlerinin ancak siyasî iktidarı sınırlamakla gerçekleştirilebileceği kabul edilmekte idi.

Oysa 19 uncu yüzyılın ikinci yarısında ekonomik ve endüstriyel gelişmenin sonucu ile, ekonomik mekanizmanın fertlerin hayat ve hürriyetleri üzerindeki etkisinin, siyasî iktidarın etkisinden daha

ANAYASA ÇİĞENİYOR

TURHAN SELÇUK — MİLLİYET

büyük ve süratli olduğu ortaya çıkmış ve bunun için Ekonomik Aristokrası ile Çoğunluk Demokrasisinin karşı karşıya gelmesi durumu karşısında devletin nâzım rolü oynaması, daha doğru bir ifade ile ekonomik hayatın düzenlenmesine katılması zarureti doğmuştur. (2)

Nitekim bunun içindir ki 1961 Anayasamız Devlete ekonomik hayatı düzenlemek ve fertleri sosyal ve ekonomik bakımdan teşkilâtlandırmak vecibesini yüklemiştir.

Yeni Anayasamızın amaçları ve sarih hükümleri gözönünde tutulmadığı ve yasama ve yargı organları 141-142 nci maddeler konusunda kendilerine düşeni yapmadığı takdirde, 1961 Anayasasının sosyal ve ekonomik amaçlarını halkın anlayacağı açık ve kesin bir ifade ile anlatma ve bu hedeflere aykırı olan eksiklik ve aksaklıkları tenkid etme fiillerinin dahi, küçük bir gayretle, cezalandırılması yoluna gidilmesi bile mümkün ve muhtemeldir.

(1) Walter Gellhorn, The Constitution in Action American Rights, New York 1960, P. 95.

(2) Smith, The Spirit of American Government, P. 305-309. z CUMHURİYET

Prof. TARIK ZAFER TUNAYA'nın yeni yayınladığı İSLÂMÇILIK CEREYANI adlı kitabından seçtiğimiz yazı Cumhuriyetin ilânından sonra gerici çevrelerde beliren tepkileri belirtmesi bakımından ayrı bir önem taşıyor.

Bu yazının getirdiği sorunları, değerli bilim adamı ile tartışarak Şükran KURDAKUL'un dergi adına yaptığı konuşmayı gelecek sayımızda yayınlayacağız.

İslâmcılık Cereyanı

Prof. T. Zafer Tunaya

Cumhuriyet rejimine geçiş, Türk devriminin gerçekleştirici safhalarından ikincisidir. Aslında, bu geçiş beklenen bir olaydı. İstanbul basınının heyecanlı siması Hüseyin Cahit (Yalçın) bunda hiçbir fevkalâdelik bulmuyordu. «... Anadolu'da B.M.M. mukadderatı vatana bilfiil hâkim olma'ya başladığı dakikadan beri Türkiyede Cumhuriyet teessüs etmişti. Atılan topraklar bize yeni bir şey öğretmiyor, yeni bir değişiklik yapmıyor. Yalnız bilfiil vâki olan bir hali tespit ederek meşkükiyeti izâle ediyor.» (1) Olay, islâmçılık çevresine, bazı vasıtalı hareketlerden ötürü girmiştir.

Halifelik henüz ilga edilmemiştir. Halk fırkası (sonra C.H.P.) içinde liderler seviyesince bir kaynaşma vardır. Yeni bir parti doğması beklenebilir. Bu partinin daha muhafazakâr olması da tahminler içindedir. Gazi Mustafa Kemal - İsmet Paşa ekibine muhalif liderler İstanbul'da Halifeyi ziyaret edebilmektedirler, kendilerini tutan İstanbul gazetelerinde övülmekte, beyanatları yayınlanmaktadır. Bu arada İstanbul ve Ankara basını şiddetli bir polemik düellosuna girişmişlerdir. T.B.M.M. de İcra vekilleri sık sık istifa etmekte, seçimleri zor olmakta ve mütecanis bir heyet teşkil etmemektedirler. 1920'de kurulmuş olan Meclis hükümeti sistemi iyi bir Anayasa mekanizmasına dayanmaktadır. İnkılabın ilk yıllarındaki birleşik cephe yer yer ayrılmış, fikir ayrılıkları ortaya çıkmıştır. Türkiyenin hükümet şekli tarif edilememektedir. 1924 yılının «Almanac Hachette» i Türkiyeyi şöyle tarif etmiştir : «İrsi Halifelige dayanan dîni demokrasi hükümeti» (2).

Cumhuriyet böyle bir siyasi iklim içinde, T.B.M.M. nde 158 üyenin ittifakı ile (Tam sayı 286'dır). kabul ve ilân edilmiştir. (3)

Ankara, yeni hükümet şeklini hayati bir şartın yerine getirilmesi olarak açıklamıştır : Cumhuriyet, Devletin iç ıslahatını ve dış güvenliğini gerçekleştirecek bir sistemdir. «Milletin refahı, saadeti ve hatta en basit manâsında hayatı ve tenenfüsü buna âmirdir.»

İstanbul gazetelerinden bir çoğu, bu olayı küçümsiyerek soğuk bir şekilde karşılamışlardır. Meselâ Tevhidi Efkâr, Türk tarihinin bu dönüm noktasını umumî efkârâ şöyle sunmuştur : «Buhranı Vükelâ pek âni bir surette tebdili mahiyet ederek bir şekli hükümet ve Cumhuriyet meselesine inkılâp ediverdi.» (4) Aynı gazeteler liderler arasındaki anlaşmazlıkları arttırıcı yayınlara yer vermişlerdi. Bu arada Rauf Bey (Orbay) Vakit ve Tevhidi Efkâr gazetelerine verdiği beyanatta Cumhuriyetin zamansız ve çabuk ilân edildiğini ileri sürmüştür. (5) Celalettin Arif ve Muslihittin Adil gibi profesörler mütereddittirler. (6) Polemik çok şiddetli bir şekle girmiştir. İstanbul basınında çıkan şiddetli başyazılardan birisinin, Ebüzziyade im-

zası ile başlığı şu idi : «BİZİ KORKUTAN KIRMIZI CUMHURİYET PAÇAVRASI MIDIR?» (7)

Ankara basını «Genç cumhuriyet» in karşısına «Eski muhalefet» in çıktığını belirtmiştir. (8) Şer'îye vekili Mustafa Fevzi efendi Cumhuriyetin acele olarak ilân edilmediğini, bu rejimin İslâm dünyasının ilk şekli idaresi olduğunu ve ona dönüldüğü nü açıklamıştır. (9). Hüseyin Cahit «Derviş Vahdetiî sanı» ilân edilmiştir. Bu düelloyu nihayet Gazi (Atatürk) sonuçlandırmak istemişti: «Cumhuriyetimiz zayıf değildir. Bedava da kazanılmış değildir. Savunmak için lâzım olan herşeyi yapmaya hazırız.» (10)

Karşılıklı çarpışmanın seyrini bir olay değiştirmişti.

İsmailîye mezhebinin dini lideri Ağa Han ve arkadaşı Emir Ali, Başvekil İsmet Paşaya (İnönü) bir mektup göndererek saltanatın ilgası ve Cumhuriyetin ilânından ötürü Halife - İmamın İslâm dünyasındaki yerini tereddütler uyandıracak derecede sarsıldığını, tesirinin gevsemekte olduğunu Devletlerüstü bir mahiyete sahip olan Halifelik müessesesinin zayıflaması ile duyulan ızdırabın büyük olduğunu, bu durumun nifak hasıl edebileceğini bildirmişlerdir. Ağa Han ve arkadaşlarına göre Halifenin nüfuz ve şerefi hiçbir zaman Papa'nın nüfuz ve şerefinden az olmamalıydı. Sonuç : «İşte bu ve bunlara benzer diğer sebeplerden dolayı Türkiyenin gerçek dostları olarak biz, Hilâfet ve İmametın Müslüman milletlerin güven ve saygısına lâyık bir mevkie getirilmesini ve böylece Türkiyeye de kuvvet ve şeref bahşedilmesini saygı ile T.B.M.M. den ve onun büyük ve ileriye görür reislerinden istirham eyleriz. (11)

Başvekil'e gönderilmiş olan mektup İkdam, Tevhidi Efkâr, Tanın ve Trabzon'da çıkan İstiklâl gazeteleri tarafından yayınlanınca İstiklâl mahkemesi kurularak, İstanbul'a gönderilmiştir. Gazetecilerin bir kısmı tevkif edilmiş, eski «arızâ» sından ötürü Lütfi Fikri bey de bunlara katılmıştır. (12) Mevkuflar bir teğnisani (Kasım) kararına «saltanatın ilgası» ve Hiyaneti Vataniye Kanununun 1 inci maddesine muhalif harekette bulunmakla itham edilmişlerdir.

1923 yılının son ayında cereyan eden muhakeme sonunda çeşitli beraat ve mahkûmiyet kararları verilmiştir.

«TARİHİN YILAN HİKÂYESİ» : HİLÂFETİN KALDIRILMASI

Millî hâkimiyet kanalı ile lâyük devlete gidiş yolu üzerinde saltanat engelleri iki safhada yıkılmıştı. Halifeliğe dokunulmamış olmasından ötürü, muhafazakâr çevreler mensupları da bu oluşları müsbet karşılamışlardı. Halifelik saltanatın daimi bir köprübaşı gibi kalmıştı.

Cumhuriyetin ilân sıralarında, Halife Abdülmecid'in istifa edeceği havadisi yayınlanmıştı. Fakat bizzat Halife bu söylentiyi yalanlamıştı. Abdülmecid demecinde İslâm dünyasının işleriyle meşgul olduğunu, siyasetle ilgisi olmadığını, yapılan yayınların üzerinde hiçbir tesiri olamayacağını bildirdikten sonra şöyle devam ediyordu : «İslâm âleminde şahsıma itiraz vâki olursa çekilirim. Ben asla bir yere yapıp orasını bırakmıyacak bir tab'a malik değilim. Hakkımda mü'minlerin tevecçühü bâki kaldıkça Hilâfet makamından çekilmeliğime sebep görmüyorum.» (13)

Bazı memleket dışı çevreler, bilhassa Hindistan müslümanlarının sesini duyurduğunu iddia eden organlar Halifelik makamının zayıflayıp sarsıldığını ve taze bir kuvvet sağlanması, müessesenin ıslahı için yeni gayretlere bu arada bir kongreye ihtiyaç duyulduğunu belirtmişlerdir.

Memleket hatta Meclis içinde de Halifelik tartışılıyor ve konuşuluyordu: Me-selâ Men'i Müskirat (İçki yasağı) kanunun kaldırılması için Mecliste çoğunluk sağ-lanamayacağını demecinde belirten, Erzurum Meb-usu Hoca Raif efendi Hilâfetin Âl-i Osman.dan alınmasının doğru olmadığını da bilhassa açıklamıştı. (14)

Herşey bu teokratik müessesenin kaldırılmasına doğru gidiyordu. T.B.M.M. 1. dö-nemini bitirmiş, 1923 seçiminden sonra II. dönemine girmişti. Dönemi açış nut-kunda, Reiscumhur Gazi Mustafa Kemal Paşa ilk işareti vermiştir : «İntisabı ile mutmain ve mesut bulunduğumuz islâm dininin işlerini, yüzyıllardan beri âdet edi-nildiği gibi bir siyaset mevkiî vasıtası olmaktan kurtarıp yükseltmek bir gerçeğin müşahadesi oluyor. Kutsal ve lâhuti olan itikat ve vicdanımızla ilgili şeyleri karış-ık «mütelevvin» her türlü menfaatlere ve ihtiraslara sahne olan siyasetten ve si-yasetin bütün unsurlarından kesin olarak ve bir an evvel kurtarmak milletin din ve dünya saadetinin emrettiği bir husustur. Islâm dininin istekleri ancak bu surette sağlanabilir. (15)

Gazi Mustafa Kemal Paşa'ya göre «hukuk düzeninde «idarei maslahat» ve hu-rafelere bağlılık, Türk milletini uyanmaktan alıkoyan en ağır bir kâbustu. Oysa Türk milletinin üzerinde kâbus bulundurulamaz» dı. (16)

Mesele Halk fırkası grubunda müzakere edilmiş Hilâfetle birlikte Şer'ie ve Evkaf Vekâletlerinin de ilgası ve tevhidi tedrisat kanunu tasarısı ile kabul edilmiş-tir. Bu tasarı 3 Mart 1924 tarihinde kabul edilerek 430 sayılı kanun olmuştur.

NOTLAR :

- 1 — Hüseyin Cahit Yalçın : Yaşasın Cumhuriyet (Tanin 31 Teşrinievvel 1339).
- 2 — Cumhuriyetin ismi, şekli ve kuvveti başlıklı imzası başyazı. (Hakimiyeti Milliye (15 Kânunuevvel 1923).
- 3 — Teşkilâtı Esasiye kanununun Bazı Mevaddının Tavzihan Tadiline Dair Kanun (No. 364, 29.10.1923) Tevhidi Efkâr oy sayısını az bulmuştur. (31.10.1924).
- 4 — Tevhidi Efkâr (30.10.1923).
- 5 — Ali Fuat (Cebeşoy) Paşa ve Rauf (Orbay) Beyin demeçleri için bk. Tevhidi Efkâr (31.10.1923 ve 1.11.1923 sayıları).
- 6 — Tevhidi Efkâr'ın anketine verdikleri cevaplardan bu anlaşılmaktadır.
- 7 — Tevhidi Efkâr, (1.11.1923).
- 8 - 9 — Hakimiyeti Milliye (3.12.1923).
- 10 — Hakimiyeti Milliye (4.12.1923).
- 11 — Mektubun tam metnini Tevhidi Efkâr, İkdâm ve Tanin yayınlamışlardır. Tevhidi Efkâr 6 Kânunuevvel sayısında (s. 2) metni yayınlamıştır. Biz aynı mek-tubu özetlemeye çalıştık. Mektup aynı zamanda, Trabzonda Faik Ahmet (Barutçu) başyazarı olduğu İstiklâl gazetesıyla de yayınlamıştır.
- 12 — İstiklâl mahkemesi tevkif müzekkeresinden «... Hilâfetin hakimiyetini iade ve temin ve bunun etrafında beslenen amal ve ihtirasatı hariciyeye mutabık bir va-ziyet ihdas etmek maksadı ile gönderilen bu mektubun derci suretiyle efkârı umu-miyeyi ifsat ve teşvis eylemek.» (Hakimiyeti Milliye 9.12.1923).
- 13 — Budemeç için bk. Tevhidi Efkâr (9.11.1923) Demeç Cumhuriyetin ilânın-dan sonra verilmiştir.
- 14 — Bombay Chroniele gazetesinden naklen havadis, Tevhidi Efkâr'da yayınlan-mıştır. (4.12.1923).
- 15 — Tevhidi Efkâr (14.11.1923).
- 16 — Hakimiyeti Milliye (2 Mart 1924) Atatürk'ün Söylev ve demeçleri C. I. S. 318.

Yunanlıların trajik çağında felsefe

GEV: NUSRET HIZIR

I.

Felsefeyi yerenerler vardır: Bu gibi kimse-lerin sözlerine kulak vermek doğru olur; hele Alman'ların hastalanmış kafalarına, metafizikten sakınmayı, Goethe gibi fizik tabiat (physis) yoluyla arıklanmayı, yahut Richard Wagner gibi müzik ile iyileşme dedikleri vakit! Halkın hekimleri felsefeyi reddederler; o halde, felsefeyi meşru kılmak isteyen, sağlam ulusların onu neye kullanmış ve kullanmakta olduklarını göstermesi gerekir; böyle bir kimse bunu gösterebilirse, belki hastalar da felsefenin neden ayrıca kendilerine zararlı olduğu üzerinde hayırlı bir görüş kazanırlar. Hiç felseesiz, ya da, felsefeyi az ve hemen hemen oynar gibi kullanmakla birlikte beka bulabilen sağlığa dair iyi örnekler vardır; örneğin Roma'lılar, en iyi zamanlarında felsefesiz yaşamışlardır. Ama, hastalanan bir ulusa, yitirdiği sağlığını felsefenin geri verdiğini gösteren örnek nerede? Felsefe nerede kendini yardımcı, kurtarıcı, koruyucu olarak göstermişse, bu, sağlamlarda olmuştur; hastaları ise, daha da hasta kılmıştır. Bir ulusun dokusu dağılıp teker teker öğeleri aarsındaki bağ gevşediği vakit felsefe, bu öğeleri hiçbir zaman bütüne yeniden sıkıca bağlayamamıştır. Bir kimse, evrenden ayrı durup, etrafına «kendikendisiyle kanaat» çitini germek istediği vakit felsefe, onu daima daha da yalnız kılmağa, yalnızlıkla onu mahv etmeye hazır olmuştur. Felsefe, kendisine nerede tam hakkı verilmezse, orada tehlikeli olur; bu

hakkı da ona ancak bir ulusun sağlığı - hem de her ulusun değil! - verebilir.

Şimdi, çevremize bakarak, bir ulusda sağlam denmesi gerekene işaret olacak en yüksek düzeyi arayalım. Yunan'lılar, gerçekten sağlam bir ulus olarak, felsefe yapmakla, bütün başka uluslardan çok daha büyük ölçüde felsefeyi meşru kıldılar. Ama vaktinde duramadılar, çünkü kuru ihtiyarlık çağlarında, felsefeden, sadece Hıristiyan Doğmatığının sofuca akıl oyunlarını ve pek kutsal kılı kulk yarmalarını anlamakla beraber, kendilerini felsefenin ateşli tarafları olarak gösterdiler. Vaktinde duramadıklarından ötürüdür ki, kendilerinden sonra gelen barbarlara gördükleri hizmeti kendi elleriyle ufalttılar. Çünkü bu barbarların, gençlik cahilliği ve coşkunluğu içinde, suni olarak dokunmuş bu ağ ve iplerin (yani sonraki Yunan felsefesinin) içine takılmaları mukadderdi.

Buna karşılık, Yunan'lılar tam vaktinde başlamasını bilmişlerdir. Felsefe yapmaya ne zaman başlamak gerektiğine dair onlar bize, hiçbir ulusun başaramadığı açıklıkta bir ders vermektedirler.

Felsefeye, onu üzüntüden çıkarsamak isteyen bazılarının herhalde düşündükleri gibi, üzüntüde değil, mutlulukta, olgun erkeklikte, kahraman ve muzaffer erkeklik çağının ateşli sevinci içinde başlamak gerek. Yunan'lıların bu çağda felsefe ile uğraşmaya başlamış olmaları, bize Yunanlıların kendileri kadar felsefenin de ne olduğunu ve ne olması gerektiğini öğretmek-

tedir. Onlar, zamanımızın bilgin küçük burjuvaları (Philistin'leri) (2) nin tasarladığı gibi, kuru ve çok bilmiş ustalar ve yalandan seviniciler olsalardı, ya da düş peşinde koşan cahillerin tahmin edecekleri gibi, sarhoşluğa dalmış bir nefes alma, haykırma ve duyma içinde yaşamış olsalardı, o zaman onlarda felsefenin kaynağı gün ışığına hiç erişemezdi; Yunan felsefesi olarak tanıdığımız, vakarlı dalgalarla akan o geniş nehir değil, olsa olsa kum içinde yitip giden, ya da duman olarak uçan bir dere meydana gelirdi.

Yunanlıların yabancı doğu ülkelerinde neler bulup öğrendikleri, neleri oralardan getirdikleri üzerinde durmağa çalışılmıştır. Gerçekten, doğulu «hoca» lar, «tilmiz» olarak tasarlanan Yunan'ının yanına konuşunca, Zerdüş't Herakleitos'la, Hint'liler Elea'lılarla, Mısır'lılar Empedokles'le yan yana, hattâ Anaksagoras Yahudi'lerin, Pythagoras Çin'lilerin arasında gösterilince şaşırtıcı bir manzara elde edilmiş oluyor. Bu hususta (3) ayrıntılar üzerinde durulmuş olması, fazla zarar getirmez; ama felsefenin, Yunanistan'da doğal yerli toprak üzerinde gelişmiş olmayıp yalnız dışarıdan gelme mal olarak sokulmuş olduğu, hattâ felsefenin, yabancı bir şey olarak, Yunanlıları ileri götürmekten çok mahv ettiği sonucunu üzerimize yüklemiş olmasalardı, bir bütün olarak da bu düşünceye karşı fazla bir diyeceğimiz olmazdı. Öte yandan, Yunanlılara tüm yerli (otokton) bir kültü-

(2) «Philistin» ler, aslında, Filistin'de oturmuş olan eski bir kavimdir. Buraya Milattan önce 12. yüzyılda geldikleri kabul edilir. Kültür tarihi bakımından oldukça önemli olan Philistin'ler, Yahudi'lerin düşmanları idiler; onun için, Kutsal Kitap'ta manevi değerlere önem vermiyen, yalnız dünya nimetlerini var olarak kabul eden bir millet olarak anlatılmışlardır. - Hazreti Davud'un yaptığı savaşların çoğu bunlara karşı idi. - Yeni Çağ'da çoğunlukla Almanya'da - küçük burjuva, dar görüşlü, ukalâ bir kimse için kullanılmıştır. - Alman öğrenci birliklerinde de öğrenimini bitirmiş, yaşını başını almış eski arkadaşlara denir.

(3) Yani, Yunan'ın Doğu'dan birtakım veri'ler konusunda.

rü mal etmek kadar delice bir düşünce de olamaz; onlar, tersine başka uluslarda yaşayan her türlü kültürü emmişlerdir. Onlar, kılıcı, başka bir ulusun bıraktığı yerden alıp ileriye atmasını bildikleri içindir ki, bu kadar ilerlemişlerdir. Yunanlılar, verimli şekilde öğrenmek sanatında hayranlığa lâyıktırlar; biz de onlar gibi, komşumuzdan öğrenelim, fakat bilgince marifet için değil, öğrenilmiş her şeyi dayanak olarak kullanıp yükselmek, komşudan daha yükseğe çıkmak için de değil, hayat için öğrenelim. Felsefenin başlangıcı nedir? sorunu hiç önemli değildir. Çünkü başka yerde kaba olan, şekil almamış, boş ve çirkin olan bulunur; ve her şeyde yüksek basamaklar önem taşır. Kim Mısır yahut Pers felsefeleri daha «orijinal» dir ve herhalde daha eskidir diye Yunan felsefesi yerine onlarla meşgul olursa, o kimse, Yunanlıların o derin anlamlı nefis mitologya'sını ve onun ilk başlangıcını, fizik alanından beylik sözlere, güneşe, şimşeğe, fırtına ve sise indirgmeden rahat edemiyenler, ve örneğin başta Hint-Cermen'lerde gördükleri gök kubbesine tapmanın dar bir şekli, Yunanlıların çok tanrılı dininden daha saf bulduklarını sananlar kadar düşüncesiz davranmış olur. Başlangıçlara giden yol, her yerde barbarlığa götürür, ve kim Yunanlılar üzerinde inceleme yapmak istiyorsa o, bunu her zaman göz önünde bulundurmalıdır ki, dizgin vurulmamış bilgi isteği, aslında her zaman, bilgiden nefret gibi barbar kılar, ve Yunanlılar hayatı düşünüp ideal bir hayat gereksinmesini duydukları içindir ki esasında doymak bilmeyen bilgi isteklerine gem vurmuşlardır. Çünkü onlar, öğrenmiş olduklarını aynı zamanda yaşamak isterlerdi. Yunanlılar, kültür insanı olarak kültürün amaçları ile de felsefe yapmışlardır; onun için de yerlilik; otokton'luk «nahvet» ine kapılıp felsefe ile bilimin temellerini yeniden keşfetmekten uzak durmuş, tersine, başkalarından almış oldukları bu temelleri, hemen doldurmaya, yükseltmeye, temizlemeye koyulmuşlardır. - Öyle ki, ancak böylelikle, daha yüksek bir anlamda ve daha temiz bir alanda yaratıcı olmuşlardır. Yunanlılar, tipik filozof kafasını icad etmişler, kendilerinden sonra gelenler, bu icada esash bir şey katmamışlardır.

Her ulus Thales, Anaksimandros, Herakleitos, Parmenides, Anakragoras, De-

mokritos ve Sokrates gibi eski Yunan üstadlarının hayranlığa değer topluluğuna işaret ederken utanç duyar. Bu adamların hepsi, bir bütün olarak aynı taştan oyulmuştur. Düşünüşleri ile karakterleri arasında sıkı zorunluluk hüküm sürmektedir. Onlar için «itibarı» hiç bir şey yoktur, çünkü zamanlarında bir filozoflar ve bilginler tabakası yoktu. O zamanlar hepsi, ulu bir yalnızlık içinde sadece buğî için yaşayan biricik insanlardı, hepsinde eskilerin erdemli gücü vardı; bunlar bu güçleri ile kendilerini bulmak ve onu metamorfozlarla değiştirerek en ince, en büyük olana kadar geliştirmek içinde bütün sonra gelenlere baskın çıkmışlardır. Çünkü karşılına yardımcı ve hafifletici olarak hiçbir moda çıkmamıştır. Böylece hepsi bir arada Schopenhauer'in, «bilginler cümhuru» na karşıt olarak «dahiler cümhuru» diye adlandırdığı topluluğu teşkil etmektedir. Burada bir dev, zamanların kuru boşluğu içinde başka bir deve sesleniyor ve ayakları arasında sürünen ve bile bile gürültü koparan cücelerden hiç rahatsız olmayarak, zekâların yüksek konuşmasını devam ettiriyor.

Zekâların bu yüksek konuşmasından, ağır işiten biz yenilerin duyup anlayabileceğimiz kadarını, yani son derece az bir parçasını anlatmayı aklıma koydum. Bana öyle geliyor ki, Thales'ten Sokrates'e kadar gelen o eski bilgiler, bu konuşmada - en genel şeklinde olmakla beraber - bizim görüş açımız bakımından öz-hellen olan ne varsa hepsini görmüşlerdir. Bunların konuşmaları, hattâ kişilikleri, Yunan dehasıyla karanlık sözlü bir kopyesi, bütün Yunan tarihidir. Yunan ulusunun hayatını bir bütün olarak doğru bir biçimde yorumlayabilseydik, en yüksek dehâlarında aynı imajı, - parlak renklerle yansıyan aynı imajı - bulurduk. Felsefenin Yunan toprağı üzerinde ilk yaşanmış deneyi: Yeni bilgilerin yargıları, Hellenliğin manzarasında unutulmaz, seçkin bir çizgidir. Başka ulusların velileri (azizleri) vardır. Yunanlıların ise bilgeleri vardır. Haklı olarak denmiştir ki, bir ulusu karakterlendiren, yalnız onun büyük adamları değil, aynı zamanda o ulusun onları nasıl tanıyıp saydığıdır. Başka çağlarda filozof, çok ama çok düşman bir çevre içinde dolaşan, ya sürünerek «hulûl» eden, ya da yumruklarını sıkarak kendine yol açan bir «Münze-

vi», varlığı bir düşkü, bir raslantı olan, yalnız bir insandır, ama Yunanlılarda filozof raslantının eseri değildir: Altıncı ve besinci yüzyıllarda, «dünyevî»leşmenin çok büyük tehlikeleri içinde âdeta Trophonious'un (4) mağarasından çıkıp bolluk içinde; - yani : Yunan yerleşmelerinin kâşiflik mutluluğu, zenginliği ve duyarlılığı içinde - yürüdüğü vakit felsefenin, Orphik sırlarını (5) grotesk hiyerogliflerle örf ve âdetlerini anlattıkları aynı yüzyıllarda doğan tragediye ile amacı aynı olarak, asil bir ihtar edici niteliği ile geldiğini seziyoruz. O filozofların hayat ve varlık üzerine öne sürdükleri yargı, modern bir yargıdan çok daha fazla anlam taşır. Çünkü hayat, onların önüne bolluk içinde gelişen bir yetkinlikle seriliyordu çünkü onlarda, düşünürün duygusu, bizde olduğu gibi, özgülük, güzellik ve büyüklük isteği ile, yalnız: hayatın ne değeri var? diye soran doğruluk isteği arasındaki ikilikten bunalıyordu. Filozofun, birlikli bir anlatıya sahip gerçek bir kültür içinde ödevi, bizim içinde bulunduğumuz hal ve koşullara ve yaşanmış deneylere dayanılarak tam bir şekilde kestirilemez. Çünkü bizim böyle

(4) Yunanistan'da Boötia ülkesinin eski tanrılarında - İkin Zeus'la bir. - Sonra, ondan ayrılmış, aşağı evrenlerin tanrısı olmuştur. Başka bir geleneğe göre, Zeus değil, Hermes, fakat, yeraltının Hermes'i. Elinde pek büyük servetleri tutar ve bazan insanlara dağıtmış. - Bir üçüncü geleneğe göre de Delphi tapınağını yapan usta bir mimar. - Her üç gelenekte ortak olan taraf şudur ki, Trophonios, yeraltında kehanetlerde bulunur, ve ona başvuranlar, ömürleri boyunca gamlı kalırlarmış.

(5) Tarihte elle tutulur ilk Yunan dini - Kuran, tanrıhık şarkıcı Orpheus (Musa - ilham perisi - Kalliope ile Apollo'nun oğlu) - 6. yüzyılda bağgöstermiş ve en ziyade güney İtalya'da Pythagoras'çılıkla birleşerek gelişmiştir. Eflâton üzerine etkisi büyük olmuştur. - Orphik'ler, gizli bir cemiyetler; onun için, her gizli cemiyette olduğu gibi, onlarda da kabul edilme, sırrı öğretme, arıklama törenleri vardı. - Orphik'ler evrenin meydana gelmesi, insanın yaradılması ve ölümden sonraki alın-yazısı üzerine türlü görüşler ileri sürmüşlerdir.

karanlık 'memet'in ölümü

Gece yarısını kurcalamak

İşte bu senin işin.

Gece yarısı, Karanlık Memet,

Geleceğin geçmişin.

Gece yarısı parladı bak.

Sana Pilevne'den, Muhaç'tan, Malazgirt'ten,

Geldiler geldiler geldiler geldiler,

Yıldızları yıldızları yıldızları ellerinde

Bütün şehitler birer birer,

Gece yarısı parladı bak.

Daha şimdiden yok gibisin,

Koca elin tüfeğin kabzesinde kalsa ne ki binbir sevgile,

Ne ki soğumadıysa ayakların

Karanlık Memet, karanlığa karıştın bile,

Gece yarısı parladı bak:

FAZIL HÜSNÜ DAĞLARCA

Türk Edebiyatçılar Birliği Yıllık 1963

birlikli bir kültürümüz yoktur. Ancak Yunan kültürü gibi bir kültür, filozofun ödevi üzere olan o soruyu cevaplandırabilir; dediğim gibi, yalnız o, felsefeyi meşru kılabilir. Çünkü filozofun, kâh oraya kâh buraya atlayan, çıkagelivermiş her hangi bir gezgin olmadığını yalnız o bilir ve ispat edebilir. Filozofu gerçek kültüre bağlayan gelik ibgi bir zorunluluk vardır: Fakat bu kültür yoksa ne olacak? O zaman, filozof ne yaapacağı önceden kestirilemeyen,

bu nedenle de korku veren bir kuyruklu yıldız olur. Oysa iyi durumda, kültürün Güneş Mesleğinde parlayan esas yıldızlardan biridir. İşte bunun içindir ki Yunanlılar filozofun meşruluğunu temellendirirler; çünkü onun kuyruklu yıldız olmadığı yalnız Yunanlılarda görülmüştür.

Çev. : Nusret HIZIR

**YUNANLILARIN TRAJİK ÇAĞINDA
FELSEFE
ELİF YAYINLARI**

Kalkınma Plânında Tiyatro

MUHSİN ERTUĞRUL

— 2 —

Yurdun en seçkin uzmanları toplanmışlar, bir plânlama kurulu kurmuşlar, batılı kafa ile memleketi beş yıl içinde nasıl kalkındırırız diye bir plân hazırlamışlar ve bu plân da uygulanmak üzere onaylanmış. Bu yetkili kurula, gece gündüz çalışmasından ötürü hepimiz ancak teşekkür borçluyuz.

Plânın son şeklini 11272 sayılı Resmî Gazetede gördüm, bizim mesleğimizi ilgilendiren yönünü aradım. 123. sahifenin (n) bölümünde şu dört satırı buldum: (Devlet opera ve tiyatroları çalışmalarını daha geniş çevrelere yararlı kılacak, sanat değeri ve toplum eğitimine faydaları tesbit edilen özel tiyatrolar teşvik edilecektir.)

(Bölge tiyatroları kurulacak) müjdesini okuduktan sonra ne kadar sevdiğimi anlatamam. Demek bütün bir ömür; uğrunda çalışılan bir ülkü en sonunda bu beş yıl içinde gerçekleşecek.

Bir yandan buna sevinirken öteden (Kalkınma) sözcüğünün anlamında plâncılarla birbirimizden çok uzağa düştüğümüze üzüldüm. Çünkü (Kalkınma) konusunda (Kültür) e gereği kadar yer verilmiş saymadım. Gönül istiyordu ki ekonomik, sosyal çareler arasında (Kültür) alanı da yeteri kadar ele alsın! İşte benim karamsar olduğum tek nokta bu! Beş yıl sonra biz belki okumuş olacağız, beş yıl sonra biz belki varlığa kavuşmuş olacağız. Ama kültür bakımından kalkınmış olacak mıyız?

Bugünkü toplum çöküntüsünün nedenleri acaba hep okuyup yazma bilmemeye mi dayanıyor, acaba hep yokluğa, yoksulluğa mı dayanıyor. Bence bu çözümlüşün kökleri daha derinde! Bu bir boşluğun sarsıntısı! Ortak bağımız kopmuş! On dan.

Beş yıl sonra Türkiyeyi göz önüne getirelim: Her şehri binbir bacalı fabrikalarla, binbir tezgâhlı çatılarla, binbir fakülteli üniversitelerle, binbir bankalı gök tırmalayan binalarla doludur. Sokaklar yüz metre genişlikte. Geceleri binbir renkli pavyon - bar ışıklarıyla binbir gece masallarını andırır.

Her tarlada binbir traktör vardır. Bereketli ekin dolar, taşar da yurt dışına gönderilir. Her akan su bir enerji kaynağı olmuştur. Memleket yüzeyi asfalt yollarla, elektrik kuleleriyle örülmüştür. 28 milyon Türkün 28 milyon sıcak damı vardır. Ormanlar gökyüzünü peçeleyecek kadar sıklaşmıştır. Bu dış görünüşü ile ha cennet, he bizim memleket!

Ama memleketler; üstünde yaşayanların değerleriyle ölçülür. Acaba bu fabrikalarda makineler işliyor mu, demir, çelik de sevgi ister. Bu çatılarda mekikler kırılıyor mu, tezgâh da iş vicdanı ister. Üniversiteler meyva veriyor mu, çalışma bir ideal, bir ülkü ister. Bu yüksek binaların içine burun tıkamadan girilebiliyor mu, yapmak değil temiz tutmak ister. Bu geniş sokaklarda karı koca beraber yürüyebiliyor mu? Bu kalkınmış şehirde acaba kız okullarının önünde polisler nöbet tutuyor mu? Mahalle aralarında kocalarıyla komşudan komşuya geçen gebe kadınların üstüne saldırlıyor mu? Meşin ceketli, motosikletli çeteler uzaklara akın ederek dişi avına çıkıyorlar mı? Satıcı, esnaf aldatmıyor mu? Memur halka kötü davranmıyor mu? Amir sorumluluktan kaçıp gününü gün etmiyor mu? Tembelle çalışkan bir salıncakta kolan vurmuyor mu? Acaba traktör, bir günlük tembellik için, kırılmıyor mu? Ürüne yurt dışına gönderilirken hile katılmıyor mu? Şehirleri bir-

ONBEŞ

leştiren yollarda acaba kamyonlar, otobüsler soyulmuyor mu? Jandarma depoları yağma edilmiyor mu? Kan dâvası güdenler çit arkasında pusu kurmuyorlar mı?

Burası plânla ekonomik - sosyal alanda kalkınmış bir Türkiyedir. Ama içinde güç yaşanır!

— 3 —

Şimdi bir de elli yıl önceki eski İstanbul kadar bakımsız bir şehri görelim:

Adım başında fabrikası yoktur, ama boyunları bükük hurda binaların tezgâhlarında dokuma dokunur. Yolları geniş değildir, kaldırımları eğri büğrüdür. Geceleri bu sokaklar kör gözlü havagazi fenerleriyle yarı aydınlıktır. Ama tek başına bir kadın, şehrin bir başından öteki kıyısına kadar gider de bir Allahın kulu, sarkıntılık etmek şöyle dursun, nereye gittiğini merak edip arkasından dönüp bakmaz bile.

Dışarıklı biri yanılıp da bir genç kıza sarkıntılık edecek olsa oradaki esnaf aslan gibi döğüşür. Balıkçı, manav, kasap öylesine efendi bir kabadayıdır ki kadınların yüzüne bakmayı bile saygısızlık sayarlar..

Caddelerden yürürken kimse sizi omuzlamaz, göğüslemez, bütün şehri dolassanız (küfür) nedir duymazsınız. (Ulan) ve (be) daha hemşeri ağzından çıkarmamış. Türk sözlüğüne girmemiştir. (Boşver) daha milletin (Amentü) sü olmamıştır. Burada her aile bir kültür yuvasıydı. Okul bir kültür ocağıydı. Yüzlerce loncalarıyla çarşı bir kültür kışlasıydı. Esnaf, satıcı aldatmaz, kimse sizi kandırmaz, huzur içinde bir gün başlar, bin gün biter. Burası kalkınmamış bir şehirdir. Ama içinde insan gibi yaşanır.

— 4 —

Aradaki uçurum bu (Kültür) dediğimiz görünmeyen havadan geliyor. Bu tek (Kültür) kelimesinin karşılığında şunları sıralamak gerek: Düşünme, inanma, terbiye, ahlâk, saygı, bakım, vicdan, şefkat, utanma, arılanma, haddini bilme, çekinme, acıma, duygulanma, sevgi duyma, ince telli olma.

ONALTI

Bu kültür dediğimiz büyük değer; plândaki gibi okuma ile, öğrenme ile, ilerleme ile, parayla, pulla, mevki ile, koltukla, rütbeyle, kürsüyle, diplomayla, tapu senediyle, şişman banka hesabıyla, tezgâhla, fabrikayla, üniversiteyle elde edilen bir şey değil!

Bu; içimizde tepreğen hayvanı öldürmekle, bu baş kaldıran canavara gem vurmakla, hayvanlıktan çıkıp adamlığa, adamlıktan geçip insanlığa merdiven dayamakla kazanılan bir şey! Elle tutulamayan, ama bir kilometreden görünen, ilk sözcükten, tek bakıştan anlaşılan bir şey! Ne dili var, ne sınırı! Her yerde geçer akçe!

Bunun alfabeti şöyle başlıyor: Kabalığı yenmek, katılığı yumuşatmak, sivriliği kırmak, hamlığı olgunlaştırmak, çığılığı pişirmek, kalınlığı inceletirmek, kiri yıkamak, pası kazımak!

Bunu öğrenmek ve öğretmek için genel seferberlik gerek! Bir arada toplanıp birbirimizin eksiklerini birbirimize söylemek gerek. Ahmedi kahveden, Mehmedi iskambilden, Osmanı tavladan, esnafı meyhaneden, tüccarı kumarhaneden, Ayseyi bardan, Fatmayı pavyondan kaldırıp hep bir araya gelebileceğimiz bir yer bulmak gerek. Yaşadığımız yirminci yüzyılda cömertçe kültür dağıtan bu tek yer : Tiyatrodur!

— 5 —

Dünyanın her şeyde en ileri memleketi olan Batı Almanyada bu önümüzdeki 1963 yılı bütçesine kültür işleri için konan paranın tutarı (1.100.000.000) bir milyar 100 milyon doyçe mark! Bizim paramızla üç buçuk milyar lira. Bunun yüzde kırkıdan fazlası bugünkü tiyatrolara yardım olarak ödeniyor. Batı Almanya kültür bakımından hiç de bizim kadar fakir olmadığı halde aşağı yukarı tiyatrolarına bir buçuk milyar lira veriyor.

Doğu Almanyada geçen yıl adam başına devlet (6.40) altı mark, kırk fenik ödedi. Ancak bu yardımlarla Alman vatandaşları ucuz ucuz tiyatro görebiliyor. Görüp de ne oluyor: Kültür sahibi! İyi insan!

bir kral kırk karılı

Bir kiral kırk karılı
Ve bir ev beşikistan,
Çıkar bunun acısı
Kiral öldüğü zaman.

Anlasak kokusunda
Sarayların ne eser?
Ne yer, ne içer bunca
Pirensler, piresesler?

Ne çok ölür kırallar,
Çocuk uyur sarayda,
Kadınlara kim bakar
Şunu bir anlasak ya...

Berber sen git, terzi gel,
Halk ve alkış.. Budala!
Oh ne güzel, ne güzel
Özgürlük şarkılarda.

Ekmek elden, su gölden,
Tören, alay ve düğün...
Nazik beden, ince ten
Saraylarda gördüğün...

Seyfettin BAŞÇILLAR

Türk Dili — Sayı: 136

Bir yazar diyor ki :

(Güzel bir insan doğuştan en değerli hediye almış sayılır, sıhhatli bir insan mutlu bir yaratıktır, zeki insan, bizi saran karanlıkta parlayan bir ışık demektir. Kuvvetli bir insan çevresinde hayranlık uyandırır, ama bütün bu değerler kişinin kendi kazancıyla değildir. Öte yandan iyi bir insan, bütün yukarıdaki değerleri kendinde birleştiren kimsedir ve hepsinden daha zengin ağırlıklarla tartılır.)

Bilerek, iyi insan olmak isteyen kimse her an kendini gören adamdır. Sahne; insanın kendi kendini sık sık göreceği tek aynadır. Onun için gönül her şehre, her

kasabaya, her köye bir tiyatro istiyor. Dört buçuk milyon nüfuslu Finlandiyada şehirlerdeki resmi tiyatrolar dışında (8.000) amatör tiyatro topluluğu çalışıyor.

Ama diyeceksiniz ki bu kadar yıl kültür kalkınması için bir şey yapılmadı da şu önümüzdeki beş yıla mı hepsini sığdıralım! Elbette ki bunu istemiye hakkımız yok! Ama şu İstanbul gibi terbiyesi ve kültürü dillere destan olmuş eski bir başkentimizin çöküntüsünü görünce uzun beklemeye de cemiyetimizin vakti yok!

Muhsin ERTUĞRUL

CUMHURİYET

ONYEDİ

Aşılmış Sınır

AYPERİ AKALAN

14 Ocakta İstanbul radyosunda Türk dili konusunda yapılmış bir açık oturum yayınlandı. Refii Cevat Ulunay bu oturumda öz Türkçe'nin karşısında olanları temsil ediyordu. Yani Türkiye Cumhuriyetinin ana sorunlarından biri olan dil konusunda Ulunay'a söz verilmişti. Ulunay'ın eski dilden yana olduğunu bilenler, onun öz Türkçeye olduğu kadar Türk istiklâline, Türk Cumhuriyetine, Atatürk'e ve devrimlerine de karşı olduğu, «karşı» ne kelime ne yaman, ne korkunç bir saldırgan olduğunu bilmeliydiler. Nitekim konuşmaları arasında «ah canını sevsinler», «bunlar kuşak değil uçkur, uçkur...» sözleriyle aşağılamaya, küçültmeye, alaya almaya kadar giderek sınır tanımaz saldırganlığını bir kez daha ortaya koydu... Haklı olduğunda direnmenin, özüne saldırıldığında saldırmannın, inanç uğrunda ölesiye dövüşmenin en yüce öğreticisi Atatürk'ün çocukları olarak ve onun adına Ulunaya karşı çıkmak gerek... Ona ve onu böyle bir konuda söz sahibi kılanlara...

Sürümü en fazla olan gazetelerin birinin devamlı yazarı olup, bugün kökü Mevlânada bir ermiş, bir ulu kişi görüntüsüne bürünen Ulunay kimdir?

İttihat ve terakkinin açığa çıkarttığı kişilerden biri olan Muhiddin Paşanın oğludur Ulunay. Muhiddin Paşa, Kuvvayı Milliye ortaya çıktığında D. Ferit hükümetince Kuvvayı Milliye'ye karşı Ankara Valiliğine atanmış, merhum hava albayı Ferruh Şahinbaş'ın emrindeki bir kuvvet tarafından - bir teftiş esnasında - Keskin dolaylarında tutularak İstanbul'a «lade» edilmişti...

O zamanlar, İstanbulda iki gazete hilâfetin sözcüsü idiler. Ali Kemal'in Peyâm-ı Sabah-ı ile Pehlivan Kadir'in kurucularından olduğu Alemdâr. Refii Cevat mütarekeden (1918) taa büyük zafere kadar (26 Ağustos 1923) Alemdârdan Mustafa Kemale ve Kuvvayı milliyeye amansız, aşağılık saldırılar yaptı.. Belirtmek istiyorum ki devrimci Atatürk söz konusu değildi o zamanlar... Yurdun dört bir yanında, en çetin cephelerde greffe döğüşmüş, yenilgi tanımamış, şanlı bir yurtsever, kahraman bir askerdi... Şimdi de esareti kabul etmediği, Türklüğün onuruna, değerine tek kelime ile varlığına inandığı için yedi düvele karşı dövüşüyordu.. Ve Anadolu, Trakya kızıl, kadınlı, çocuklu yalın ayak başı kabak dövüşüyor ve ölüyorlardı. Bugünün «Pir» i Ulunayın bu durum karşısında gözü yaşarmak şöyle dursun. Alemdâr sütunlarında bu döğüşen yurtseverlere «Sürü» Mustafa Kemâl'e «Kudurmuş köpek» diyordu. Kuvvayı milliyecileri ve Mustafa Kemali yok etmenin bir din ödevi olduğunu ileri sürüyor, böyle davrananların kutsanacağını müjdeliyordu...

Arkalarında hilâfetin fetvası, İngiliz parası ve elbetteki Alemdârın ve Peyami Sabah'ın yayınları olan derlenmiş kuvvetler Gebze, Pozenti gibi irili ufaklı bir çok isyana sebep verdiler. Bu isyanlarda binlerce yurt çocuğu öldü... Bugün ki «Hak ve aşk kulu» Ulunayın bu ölümlerden sorumluluk taşıdığı açıktır.

Zaferle beraber Ali Kemal Peyam-ı Sabahtaki son yazısı ile bir çeşit tövbe etti. Hiç olmazsa o açıklıkla «Biz bu milletin geleceğinde söz sahibi olamayız. Ben kalemi mi kırıyorum.» diyebildi. Buna rağmen - herkesin bildiği gibi - Beyoğlunda güpe gündüz kaldırılıp İzmit'e götürüldü ve orada linç edildi. Yani rüzgâr eken fırtına biçmekten kaçınmadı.

Ali Kemal'in trajik ölümü İstanbuldaki Osmanlıcıları, hilâfetcileri korkudaa gılına uğratmış olmalı ki Alemdâr başyazarı Refii Cevat, savunucusu olduğu, inanç- la bağlandığı Padişahının yanında kalmak yürekliliğini, mertliğini olsun gösterme- den kendini sınır dışına dar attı...

150 lik Refii Cevat'ın sürgün yılları ise birbirinden kötü söylentilerle doludur... Bunları geçelim. Ama yüreğini korku yalazlamadığı her zaman Ulunay gine eski Refii Cevattır.. Örneğin, Tophane camisinin onarılmasından sonraki açılış töreninde «İsterlerse başına kâbeden büyük türbe yapılsın (Sözünü ettiği Anıt - Kabirdir..) bu milletin dinine kast edenler ebediyyen lânetlenecek, cehennem ateşinde yanacak-lardır» demiş ve bu sözleriyle tekrar ve açıkça Atatürke ve devrimlere saldırmıştır.

Açık oturumun bir yerinde «Ben ileri değil, daah ilericiyim» diyen Doç. Nermi Uygur'a «Tiz-i reftâr olanın pâyin dâmen» dolaşır diye gürleyen Refii Cevat bu sö- zünde bir biçimde haklıdır. Çünkü yere kadar inen etekle seyirtmeğe kalkan elbet tökezlenir... İlk önce etekden kurtulmak gerekir veya başka bir deyimle «İlerici» ilk eteği bir yana savurabilmiş kişinin işidir.

Böylece Ulunaylı dil oturumu yapıldığında apaçıktır ki oturumda, dil konusuna da «Uçkur» dolaşacaktır...

Oturumu dinlerken bir kez daha inandım. Bize yiğitliğin en yücesini göster- miş Atatürk'e bağlılığımız varsa hiç olmazsa kime sayın, kime saygısız diyeceğimizi bilmek yiğitliğini gösterelim. Atatürk kuşaklarına, Atatürk devrimine Ulunaya dil uzattırmak yakışmaz.

YÖN — Ayperi AKALAN

ÖMER ASIM AKSOY

Konuşan : Ahmet KEMAL

— Yeni bir soru değil ama «dilde öz-leşme» deyiminden na anlıyorsunuz?

— Dilde özleşme, yabancı dillerin bas- kısından kurtulma yolunda ilerlemedir. Bu da dilin kendi olanaklarından faydalanmak- la, bunları geliştirmekle sağlanır.

— Peki, dilde özleşmenin sınırı ne ol- malıdır sizce?

— Yüzde yüz öz olan bir dil yoktur. Ama içine kendi varlığından daha çok yabancı varlıklar karışmış bulunan bir dile de özgür bir dil denemez. Böyle bir dilin özleşmesi gerekir. Bu özleşmenin sınırı, ister istemez her kuşak için ayrı ayrı çizilecektir. Çünkü her kuşak, özleşmeyi an- cak bir noktaya kadar götürebilir. Daha ileriye götüremez. Bundan anlaşılır ki özleşme için kesin bir sınır çizilemez. Her kuşağın bir öncekinden daha geniş bir özleşme sınırı bulunacaktır.

— Tiyatrodâ olsun, gerekse köy konu- sunda ya da diğer konularda yazılan eser- lerdeki yabancı sözcükler için ne düşün- yorsunuz? Buna çeviriyi de ekliyeyim is- terseniz?

— Tiyatrolar ve köy konuları açık bir dille yazılmalıdırlar ki görevlerini gereği gibi yapabilsinler. Bu da yabancı sözcük kul- lanmaktan sakınmakla birlikte cümle ya- pısını topluluğun kolayca kavrayabileceği kılıhta vermekle sağlanır. Çeviriye gelin- ce: Bu ilkeler çeviri için de doğrudur. An- cak kimi zaman, konunun yüksek uzman- lıkla ilgili bulunması dolayısıyla, dil ne kadar sade olursa olsun söylenen şeyi her- kes kolay kolay kavrayamaz. Yine bundan dolayı bazı çevirmenler, şimdiye kadar Türkçe karşılığı bulunamamış birtakım ya- bancı sözcükleri kullanmak zorunda kale- bilirler.

—20 yıldır Dil Kurumu'nda «Derleme»

arama Kolu» başkanlığı yaptığımızı işittik. Dilimizin, Türk Dili Dergisinin ekim sayısındaki - hukuk dilinde özleşme - adlı inceleme yazınızda sevinerek gördüğümüz mutlu kıvamına gelmesinde emeği geçmiş bir sanatçı olarak, 30 yıllık çalışmalarını özetler misiniz? Dil Kurumu'nun?

— Dil Kurumu'nun otuz yıllık çalışmaları o kadar çeşitli ve o kadar geniştir ki bunun en kısa özeti bile bir kitap olur. Birkaç satırla söylenebilecek olanlar sadece şunlardır: Dil Kurumu özleşme akımının önderliğini yapmış ve bunda büyük başarı göstermiştir. En büyük başarı eseri ise dil devriminden bu yana yetişen genç kuşaklardır. Dil devrimi başladığı zaman yazı dilimizdeki türkçe oranı yüzde 40 - 50 iken bugün yüzde 70 - 75 e yükselmiştir. Dil Devriminden önceki yıllarda da özleşme vardı ama şimdikininki hızı o zamankinden birkaç kat artmıştır.

— Devlet kurumlarının bugün dil devrimi karşısındaki tutumları nedir?

— Dil devrimi Atatürk devrimlerindedir. Demek ki o zaman devlet bunu baş işleri arasına almıştı. Devlet Kurumları bugün de aynı yoldadır. Bunun en güzel kanıtı yeni Anayasamızın dilidir.

— Sami N. Özerdim çeşitli sanat dergilerinde - Nutuk - un türkçeleştirilmesi üzerinde özellikle duruyor. Bu, ne gibi bir gereksinmenin sonucu dersiniz?

— Atatürk'ün nutku, dil devriminden beş yıl önce yazılmıştır. İçindeki türkçe sözcükler, ancak yüzde 37 oranındadır.

Cümle yapıları da osmanlıca cümle yapılarıdır. Gençlerin çoğu nutku anlayamamaktadırlar. Atatürk'ün neler söylediğini bugünün gençlerine ve yarınki kuşağa bildirmek istiyorsak nutku türkçeleştirmeliyiz.

— Dilimizin özleşmesinde emeği geçen sanatçılarımızın bir listesini yapar mısınız?

— Böyle bir liste yapmak istersek hemen hemen bütün sanatçıların adlarını sıralamamız gerekir. Hepsinin özleştirmede emeği vardır. Bu soru ters sorulsaydı cevabı daha kolay olurdu. Çünkü özleştirmede emeği hulummayan sanatçıların sayısı çok azdır.

— Özleşme, özleşme diyoruz. Bu özleşme gereksinmesi ilk ne zaman duyulmuştur?

— Dilimizde özleşme gereksinmesini yüzyıllarca önce duyanlar ve duyurmaya çalışanlar olmuştur. Ama bu gereksinme, ancak XIX. yüzyılın ortalarına doğru yazarlar toplumunca benimsenmeye başlamıştır. 1932 yılından beri ise kuvvetli bir akım haline gelmiştir.

— Dil Kurumu'nun en son çalışmaları hakkında bilgi verir misiniz biraz?

— Bu sorunun cevabı da çok uzundur. Beş on satır, bu çalışmaları iyice anlatmaya yetmeyecektir. Bunu ayrı bir yazı konusu yapmak uygun olacaktır. Şimdilik Dil Kurumunun yayımladığı kitapları, broşürleri, dergi ve haberleri salık vermekle yetineceğim.

ZEBEN — Sayı 16

TÜRK DİL KURUMU'NUN YENİ YAYINLARI

Türk Dil Kurumu, Dil Devriminin 30. yıldönümü dolayısıyla yayımladığı 9 kitaplık «Tanıtma Yayınları» na bu ay yenilerini katmaktadır. Bunların biri, «Türk Diline Emek Verenler Dizisi» nden C. Kudret'in hazırladığı «Ahmet Mithat», ikincisi, «Dil Konuları Dizisi» nden, Harf Devriminin 34. yıl dönümü dolayısıyla Kurum Genel Yazmanı Sami N. Özerdim'in hazırladığı «Harf Devriminin Öyküsü», üçüncüsü de, «Radyo Konuşmaları Dizisi» nden M. Sunullah Arısoy'un hazırladığı «Arı Dile Doğru 3» dür.

«Tanıtma Yayınları» nın beşinci dizisi «Çeşitli Konular» a ayrılmıştır. Bu diziden ilk kitap 26 eylülde Ankara'da yapılan törendeki konuşmaları içine alacaktır. İkinci kitap, eski Sözlük Kolu Başkanı Mehmet Ali Ağakay'ın hazırladığı «Atatürkten Anılar» olacaktır. Bu kitapların da bu ayın başında satışa çıkarılmasına çalışılmaktadır.

Yakup Kadri Karaosmanoğlu ile konuşma

H. Rıdvan ÇONGUR

— Bize 30 yılın hikâyesini anlatır mısınız?

— Bildiğiniz gibi, Atatürk dil devrimine «Harf» yani «Alfabe» devrimiyle başlamıştır. Bunun için önce «Harf Komisyonu» diye bir komisyon kurulmuştur. Bu komisyonu teşkil edenler içinde benimle beraber Ruşen Eşref, Celâl Sahir, Falih Rıfkı, İbrahim Necmi Dilmen, Ahmet Cevat Emre, Ragıp Hulûsi, İbrahim Grandi isminde arkadaşlarımız vardı. Bu isimleri sayışımın sebebi, gerek İbrahim Grandi'nin, gerek İbrahim Necmi Dilmen'in, Ahmet Cevat'ın, Ragıp Hulûsi'nin isimlerinin unutulmuş olmasıdır. Halbuki dil devriminde, bizim dil devriminde, bunların sonradan çok büyük tesirleri olmuştur. Gene bildiğiniz gibi, bu komisyondan sonra, yani biz alfabeyle hazırlayıp alfabe işini bitirdikten sonra, Atatürk «Türk Dili Teknik Cemiyeti» diye bir cemiyet kurdu ki, bu cemiyet bence Türk Dil Kurumu'nun kökünü teşkil etmektedir. Bu cemiyetin dağılması ve yerine Türk Dil Kurumu'nun kurulmasına sebep olan şey, bence, aynı kimselere daha geniş imkânlar içinde çalışma yolunu açmaktı. Çünkü «Türk Dili Cemiyeti» nde bizim ne bir çalışma metodumuz vardı bellibaşlı, ne de çalışmalarımızı kolaylaştıracak vasıtalarımız. Meselâ bir kütüphane işi olan, yani bir kütüphane laboratuvarı işi olan bu dil işinde bizim kendi koltuğumuz altında taşıdığımız birtakım sözlüklerden ve bazı dil meselelerine dair yazılmış kitaplardan başka başvuracak hiçbir yerimiz yoktu. Çünkü bu Dil Cemiyeti, doğrudan doğruya Maarif Vekâletine, yani Millî Eğitim Bakanlığı'na bağlı bir komisyondur ve her şeyini oradan yardım olarak alırdı. Bugünkü gibi kendi bütçesi olan, kendi binası olan bir müesseseye değildi.

— Sizden ikinci sorum şu olacak : Dil

devrimimiz, Atatürk'ün düşündüğü yolda gerçekleşmiş midir?

— Atatürk bütün devrimleri yaparken, daima yapacağı işi millete mal etmekle başlamıştı. Bunun içindir ki, bu dil davamızda da daima memleketin düşünürlerini, yazarlarını davet ederdi ve onlardan kurulmuş olan kurultaylarda, toplantılarda dil davasının tartışmasını yapardı. Böylece bizim dil meselemiz, Türk dili meselesi, artık bütün milletin benimsediği, bütün aydınlarımızın âdeta bir milli dava halinde artık bütün milletin benimsediği, bütün aydınlarımızın âdeta bir milli dava halinde kabul ettikleri ve takip ettikleri bir mesele halini almıştı. Türk Dil Kurumu'nun ortaya koyduğu sözcükler bugün bizim dilimizin bütün unsurlarını teşkil etmektedir. Gerek şiirde olsun, gerek nesirde olsun, gerek alelade gazetecilik dilinde olsun bugün Türk Dil Kurumu'nun ortaya koyduğu esaslar içinde konuşulmakta, yazılmakta ve yayınlar yapılmaktadır. Bence artık bu dil, Türk dili meselesi, bizim zamanımızda olduğu gibi bir tartışma konusu olmaktan çıkmıştır. Tekrar ediyorum, Atatürk'ün yaptığı devrimler içinde bence en başarıyla yürüten bu dil devrimidir. Çünkü dil, aydının tek ifade âletidir. Halkla temasını sağlayan tek vasıtaadır. Onun için dil daha büyük bir hızla, dil meselemiz daha büyük bir hızla ilerlemiş bulunuyor ve bugün benim okuduğum kitaplarda, aldığım terbiyenin müsaade edemeyeceği kadar —yani anlamama müsaade edemeyeceği kadar— büyük bir gelişme olmuştur. Onun için bu buyram hakiki bir bayramdı. Fakat ne yazık ki basınımız tarafından yeteri kadar bir anlayışla, bir heyecanla karşılanmamıştır.

— Dil Kurumu bugün otuz yaşına bastı. Kurucuları arasında siz de vardınız. Ruşen Eşref ve öteki arkadaşlarımız bugün

hayatta değil. O ilk kuruluş günlerinden bu yana aradan geçen otuz yıl içinde yapılanlar olumlu mudur? Daha başka yapılacak şeyler var mıydı? Burada, sizin kuşağa düşen nelerdi? Bugünkü kuşaklar üzerlerine düşeni yapmakta mıdır? Neler düşünüyorsunuz?

— Şimdi, Türk dilinde, bence yapılacak şey bilim, felsefe ve teknik terimlerin karşılıklarını bulmak meselesidir. Bunların ne dereceye kadar yapıldığını bilmiyorum. Ben hâlâ Türk Dil Kurumu Yönetim Kurulu'nda olmakla beraber bu dalda çalışmıyorum. Bence en mühim olan bu felsefe ve bilim terimlerinin bulunmasıdır. Bu da biliyorsunuz ki uzmanların, yani bu dallarda uzman olanların yapabilecekleri bir şeydir.

Ben öteden beri teknik terimlerin Lâtin köklerden alınmasından yanayım. Bu terimlerin —felsefi demiyorum, bilimsel demiyorum— fakat teknik terimlerin tamamıyla Lâtin unsurlarından —Türkçenin fonetiğine uygun bir şekilde— alınmasından yanayım. Çünkü bütün bunlar, milletlerarası terimlerdir; bu milletlerarası terimleri, biz zaten konuşurken, teknisyenler konuşurken, Lâtin unsurlardan, Lâtin köklerden alınmış sözlerle söylüyoruz. Bunları dilimize, Fransızca'dan, İngilizce'den, Almanca'dan değil, dediğim gibi, Lâtinceden, fakat Türk fonetiğine göre, almalıyız. Çünkü bu Avrupa dillerinde dahi bütün bu terimler ya eski Yunanca'dan, ya eski Lâtinceden alınmış kelimelerdir. Fakat ben bunları kendi fikrim olarak söylüyorum; Kurum'un fikri olarak söylemiyorum. Bu iddiamı, bana fırsat verdiğiniz için söylüyorum. Çünkü bana sorduğunuz soruda dediniz ki: «Daha neler yapılması lazımdır?» İşte onun içindir ki, ben kendi fikrim olarak söylüyorum bunu. Avrupa dillerinde gerek felsefe, gerek bilim, gerekse teknik terimleri anlatan kelimeler hep o eski Lâtin ve Yunan köklerinden alınmış kelimelerdir, dedim. Bunların herbirini Fransız kendi şivesine, kendi fonetiğine göre; İngiliz kendi şivesine, kendi fonetiğine göre; Alman kendi şivesine, kendi fonetiğine göre almıştır. Onun için, benim bu terimlerin aynı şekilde Türkçeye geçmesi fikrimi tâ o zamanlar, tâ Türk Dil Cemiyeti zamanında olduğu gibi bugün de müdafaa ediyorum.

— Siz bugün bir «Dil Akademisi» nin kurulmasını gerekli görüyor musunuz?

— Pek eski zamanlarda, hani diyeceğim ki bu dil meseleleri daha ortaya konulmadan evvel, Ulus'ta bir seri yazı —başyazı— yazmışımdır. Ulus, o vakitler biliyorsunuz, Hâkimiyet-i Milliye adını taşıyordu. Orada, bize bir akademi lazımdır iddiasında bulunmuştum. O vakit bu iddia da bulunuşumun sebebi dil ile alâkâlı bir şey değildi.

Bu «akademi» bahsinde —o zamanki akademi bahsinde— benim düşündüğüm şeydi: Birçok düşünürlerimiz, birçok büyük şairlerimiz, ediplerimiz vardı. Bunlar politika hayatına atılmaktan çekiniyorlardı. Bunların daha verimli bir şekilde çalışmasını sağlamak için tamamiyle fikir, edebiyat üzerine kurulmuş bir müessesenin gerekliliğine inanıyordum. Halbuki bugün bir akademi bahsedilemez. Çünkü akademi statik bir müessesedir, bir devrim müessesesi olamaz. Halbuki Dil Kurumu bir devrim müessesesidir. Devrim müessesesinde daima ileriye doğru birtakım hamlelerin yapılması lazım gelir. Bir akademi ise artık her şeyin son şeklini bulması ve daha ileri hareketlerden çekinilmesi icabeder. Ve tekrar ediyorum, bunun için hiçbir zaman Türk dilinin ilerlemesi ve özleşmesi için bir akademinin lüzumuna kaani değilim.

TÜRK DİLİ
Sayı : 135

Türk Dili

Aylık Düşün Sanat
Dergisi

TÜRK DİL KURUMU

Kavaklıdere — Ankara

IPISSIZ

Şimdi nasıl da uzaklardasın benden
Üşümüş bir kan gibi damlıyorsun geceme
Bu alçak karanlıklardan beni bekleme
Bir sınırdayım delinmiş ellerimden.

Toprağın hüznü dinamitlerin attığı
Yaşamış ağır elleri işçilerin
Kanı bu namusun alınterinin
En güzel yerinden vurmuşlar insanı.

Ne şanlar aradım, ne keyif, ne dinlenme
Yaşadım hep onurunu insan doğmanın
Dibinde bu yangın yangın karanlığın
İpissiz ikimiz, yapayalnız Türkiye.

Bu eski bir sonbahara bakan pencerelerin
Açlıklar kıvranıyordu camlarında
Yılan ısıkları çağdan çağa
Sömürenlerin haydutların katillerin.

Kim bu kim, kimler sesleniyor sana
Kimler tüketmiş emiyor kemiklerini
Kendi sesinden ürktüğün geceleri
Umutların Türkiyem düşer yanına.

Sabri ALTINEL

Türk Edebiyatçılar Birliği Yıllık 1963

Türk roman ve hikâyesi

üstüne bir kaç söz

D. W. WALLS

Bizim hikâyeci ve romancılardan çoğu ya köy hayatını ya da şehrin en acı taraflarını anlatmakla yetiniyorlar.» Bu sık sık rastladığım bir tenkittir. Yeni, modern yazarların başka bir konuyla ilgilenmedikleri ima ediliyor. Niçin böyledir? Orhan Kemal, Yaşar Kemal, Kemal Tahir ve Fakir Baykurt v. s. nin romanlarında acı bir realizm niçin kara yel gibi eser?

Bunu anlamak için Türkiye'nin gerçeklerini bilmek gerekir (bu da üzerinde çok durulmuş bir konudur) fakat bununla beraber Türk edebiyatında tarihsel ve doğal bir gelişmenin ana hatlarını görmek, bugünkü kaçınılmaz durumu kavramağa çok yararlıdır. Yani, böyle bir incelemede hikâye ve romanın kasabalı ya da köylü nün eşliğine gelmesinden başka bir yön alamadığını gösteriyor, kanısındayım.

Bu yüzdendir ki adı geçen yazarları, Türk edebiyatına tek bir yön vermekle suçlandırmak çok insafsız bir eleştirmedir, Çünkü onlar da tarihsel bir gelişmenin sonucu olarak başka bir biçimde yazamamaktadırlar.

Hikâye ve romanın gelişmesinde üç çağ görülebilir: İstiklâl Savaşından önce küçük bir çevrenin edebiyatı, İstiklâl Savaşından sonra Anadolu'nun kapısını açan eserler ve o zamandan bu yana bütün ayrıntılarına kadar köy, kasaba ve büyük şehrin acı taraflarını gösteren hikâye ve roman.

Birbirini takipeden bu üç çağ memleketin bünyesinden doğan değişikliklere bağlıdır. Bir dereceye kadar bu da her hangi bir memleketin edebiyatında görülebilir. Fakat, özellikle Türkiye'de göze çarpar. Çünkü son yüzyılda değişiklikler büyük oldu. 19. yüzyıldaki eğitim sistemindeki reformlar dolayısıyla Şinasi gibi değerli gençler Fransa'ya gönderildiler. Bu gençler edebiyat hakkında yeni fikirler edindiler Türkiye'ye dönünce fikirlerini yayıp Fran-

sız eserlerini de Türkçeye çevirdiler. Böylece genç yazarlar, hâkim olmağa başlayan Fransız edebiyatının etkisi altında kaldılar. İstanbul'un kültür bahçelerinde yetişen Halit Ziya gibi yazarlar tanıdıkları küçük bir zümrenin yaşayışını kaleme alarak verimli bir roman ve hikâye edebiyatını meydana getirdiler. Genel olarak konuları, köşk ve salondur. Bazan da milliyetçilik bir ilham kaynağı oldu. (Ömer Seyfettin'in milliyetçiliğin izleri olan kuvvetli hikâyeleri var) fakat şuurulu bir Anadolu milliyetçiliğiyle vatanseverliği yalnız İstiklâl Savaşı zamanında ve daha sonra meydana geldi.

İstiklâl Savaşında Anadolu büyük bir rol oynamıştı ve bundan sonra Türkiye denince yalnız İstanbul'u düşünmek imkânsız oldu. Türkiye'yi bir bütün yani, gümlü olarak kavramak, asıl Türk edebiyatında kendini gösterdi. Çalıkuşu, Yaban ve Ateşten Gömlek gibi eserler Anadolu'nun kapısını açtılar. Bu bakımdan da modern Türk edebiyatının öncülleri sayılabilirler. Fakat Reşat Nuri Güntekin, Halide Edip Adıvar ve Yakup Kadri Karaosmanoğlu v.b. romancı olarak ne kadar başarılı olursa olsun, Anadolu'ya kültürlü bir İstanbullu gözie baktılar. Yani adı geçen romanların, Anadolu'nun yerli malı olmadığı anlaşılıyor.

İstiklâl temin edildikten sonra gerçek bir milliyetçilik ve yurtseverlik sosyal bir kalkınmaya yöneldi. Gerçek devrimciler de büyük kitlelerin sorunlarını görmemezlikten gelemediler. Bu yüzdendir ki sosyal meseleleri halletmek isteği genç yazarları etkiledi. Yani eğitim geliştikçe yıllardan beri ihmâl edilen bir Anadolu'nun, kendi sorunlarıyla uğraşan kendi yazarlarını vermeğe başlaması, doğal bir gelişme olarak karşılanması gerekir. Bunların eserleri de Cumhuriyetin ilk meyvaları oldu ve Ömer Seyfettin v.b., kendi çevrelerini an-

lattıkları gibi son otuz yılda yazarlar, görüp duyduklarını anlatmağa başladılar. Görüp duydukları genel olarak köy, kasa- ba ve büyük şehrin acı tarafları oldu. Bu acı tarafları görmeğe eğilim, Reşat Nuri'de (Çalhuşu, Anadolu Notları) ve Yakup Kadri'de (Yaban) görülüyor. Bazan da beklenmedik bir yerde de görülüyor — F. Celâlettin, hâkim olan realizmi sevmediği halde, «Salgın» da Anadolu'nun o zaman- ki en acı taraflarından birisini anlatıyor — vergi tahsildarı zulmünü... Köy hayatının acı taraflarını anlatmak yalnız son yirmi yılda Türk edebiyatına girmiş değildir. Yal- nız son zamanlarda yazarlar, İstiklâl ka- zanıldıktan hemen sonra başlayan bir gi- dişi tamamlıyorlar. Şimdi bu acı taraflar bütün ayrıntıları ile anlatılıyor. Çünkü ya- zarlar köy hayatını bütün çıplaklığıyla bi- liyorlar. Bu yüzdendir ki modern eserlerden bazıları sosyal denemelere benzeyen bir ede- biyat meydana getirdi. Örneğin, Orhan Kemal'in hikâyeleri ya şehirli ya da köy- lüye ait raporlar gibidirdiler. Fakat hayat savaşındaki insanlara karşı duyduğu sevgi, onu bir sosyolog gibi (yani tamamen objektif değil) fakat bir edebiyatçı olarak yazdırıyor. «Yılanların Öcü» nde ve «Kö- yün Kamburu» nda Fakir Baykurt ve Ke- mal Tahir, köy hayatını mikroskopla araş- tırma yapar gibi ince eleyip sık dokudular. Derken Orhan Hançerlioğlu gibi ya- zarlar İstanbul'da doğup büyüdüğü halde Anadolu'yu bilip anlamağa uğraştılar. Mo- dern yazarlar Cumhuriyetin ruhunu taşı- yarak bütün Türkiye'yi son zerresine ka- dar tanıtmayı bir ödev sayıyorlar. Hepsi de memleketin acı taraflarını anlatmakta

Sabahattin Eyüboğlu'nun şu sözleri ka- tılıyorlar : «Milletimiz bu zehir gibi ilâcı son damlasına kadar içecektir, çünkü in- san ancak bildiği bir halli değiştirebilir.»

Roman ve hikâyenin halka yönelmesin- de iki faktör daha var. Birincisi dildir. Cumhuriyet devrinde dil hızla sadeleşip ve bir dereceye kadar özleşti. Bu şuurlu bir gelişmenin sonucudur. Çünkü devrimciler edebî dil ile halkın dili arasındaki uçurumu kapatmağa çalışmaktadırlar. Bu yüzdendir ki çağdaş dil halka hitap etmemekle beraber halkın durumunu anlatabilmekte- dir. İkincisi de, Cumhuriyetin tarihine bağ- lı olarak, roman ve hikâyenin yabancı et- kilerden sıyrılması ile kendi benliğini ka- zanmasıdır. Bu devirde nesrin her zaman- dan fazla Türk olduğu söylenebilir. Belki de yabancı edebiyatla benzerlikleri var fa- kat bunlar bir taklit çabası olmaktan ay- rı bir tesadüf eseridirdiler.

Yukarda söz konusu edilen devirler hakkında düşüncelerimi sunarken edebiyat bakımından «Bir grupun başka bir grup- tan üstünlüğü olduğu» fikrini savunmak istemedim. Çünkü edebiyatı yapan konu de- ğil, konunun yoğrulmasıdır. Bu yüzdendir ki Steinbeck'in «Gazap Üzümleri», ile Jane Austen'in «Emma» sı konu bakımın- dan apayrı olduğu halde, eser olarak her ikisi de çok başarılıdır. (Birincisi hayatla- rını kazanmak için savaşan bir ailenin acı hikâyesidir. Halbuki ikincisi 19 uncu yüz- yıldaki bir zümrenin rahat yaşayışını an- latır). Fakat Türkiye'nin gelişmesi ve bugünkü sosyal durumu dolayısıyla konu- nun Steinbeck'inkine benzediğini görünce yadırgamamak gerekir.

DÜNYA

SAMİM KOCAGÖZ

Kalpakkıllar

Kurtuluş Savaşımızı Destanlaştıran Roman

Büyük Boy - 328 sahife - 750 kuruş

ATAÇ KİTABEVİ

YİRMİBEŞ

K O Ő

Ve koş çocuğum koş. Haydi koş. Aőka geğ kalma
Ölümün ülkesine karanlığın içinden
Yılların ötesinden kavganın ortasına
Koş çocuğum hadi koş bir sevgidir yok olan

Toprağın ve ekmeğin yıkılmıő duvarına
O yoksul evlerine bir mısır tanesinin
Getirdiği durgunluk çamurlu bir sokakta
Koş çocuğum hadi koş bir yürektir yok olan

Dağılan kalabalık gecenin sessizliği
Bir ateőtir yayılan arkamıza dünyadan
O büyük kapıların demir parmaklıkları
Koş çocuğum hadi koş bir yürektir yok olan

Ve en güzel gözleri açılmıőtır yarına
Bir türkü söyler gibi ağaçların altından
Ölüm sağan bir yolun seni çektiği yere
Koş çocuğum hadi koş inanmaktır yok olan

Yıldızsız bir geceden çiçek açan bahara
Soğuktan ve açlıktan başka bir söz etmiyen
Ve kenar mahallenin her yaőlı kadınına
Koş çocuğum hadi koş insanlıktır yok olan

Yaşamaktır bağlıyan bir küreğin sapına
Mavi bir gök altında çalıőan insanları
Terin ve emeğin milyonluk iőtisine
Koş çocuğum hadi koş kardeőtliktir yok olan.

Nurer UğURLU

Türk Edebiyatçılar Birliği Yıllık 1963

sanatçının işçiliği

ALAIN

Çev. : Asım BEZİRCİ

Bakıyorum da bütün sanatlarda insanı şaşırtan bir yan var: O da, en güzel eserlerin hep bir işçiliğin ürünü olması ve hoşa gitme tutkusuna yabancı kalmasıdır. Sözgelimi Bach, herşeyden müzik çıkarabilen baş döndürücü bir sanatçidir. Temlerini, geldikleri gibi alır; orgun, klavsenin ya da kemanın tekniğine, fûgüle kanon'un ilkelilerine göre düzenler. Usta bir tesviyeci gibi, onları, bir halkanın daracık çemberinden geçirircesine iyice işler. Gözden kaçmıyan titiz işçilik düzenleriyle yüceliğe ulaştırır. Beethoven, Chopin, Wagner gibi ilhamlı kişiler de güzelliğin kaynağı olarak dönüp dolaşp aynı yere gelirler.

Bu yönden düşünülürse, bir su kemeri bir sütun dizisinden daha güzeldir; bir sağlam şato süslemeli bir kuleden daha güzeldir; bir bahçe bir demet çiçekten daha güzeldir. Çömlekçiler, olgun bir işçilikle, görülmemiş biçimler yaratırlar. Bu bakımdan resmin vitrail'dan, mozaikten ve freskten çıktığı söylenebilir. Yapma güçlüklerinin, işçilik çabalarının anlatımı aksatacağı sanılır, üstelik dış görünüş deyledir. Bu yüzden, Bach biraz kuru diye yargılanır, çıplak su kemerinin basitliği öne sürülür, giderek resmin - artık iyice incelenmiş, ayrımlaşmış, zenginleşmiş ve sonunda özgürleşmiş olan resmin - işçiliğe özgü belirtiler taşıyan kaba tasvirlerin, taş kabartmaların çok üstünde olduğu söylenmek istenir. Oysa, gerçekte, özgür müzik gibi resim de kısa zamanda çığırından çıkmış, çılgnlığa dökmüştür işi. Bunun sonucu, her ikisi de, bozulan sağlıklarını düzeltmek amacıyla, eski taş çağına dönmeğe başlamışlardır.

Hatta, yalnızca dış görünüşleri belirten tiyatro dahi, - izlenim ya da etki yaratma peşinde koşunca - , hemen cezasını çeker, Çünkü, piyes yazmak dekor yapmak kadar ince bir iştir. Müziğin anlatıma baş

eğmesi gibi, operayı belirliyen dekorun da izlenimi araması anlaşılır bir davranıştır. Fakat tiyatrodaki durum tersinedir: Meslek güçleri ve gösterme araçlarının yoksulluğu için pek yararlıdır. Eğer dekorlar eksikse, kostümler zamana uymuyorsa, halk tarajedinin güzel günlerindeki gibi - sahnenin yolunu dolduruyorsa yazar eylemin yerine söylevi geçirir ve salt konuşmaların oluşumuyla ilerliyen tutkuları canlandırmak zorunda kalır. Böylece, dekoratör gülünçleşir ve bir kenara itilmiş olur.

Bir retorikçi arasına Balzac'ın kötü yazdığını söyler ve buna hayıflanır. Aslında, bu üslup taştandır sanki; nitekim insan onda kendine karşı koyan bir madde varmış sanır. Acaba hangi madde? İşte söz konusu olan budur. Ben, Balzac'ta bir kez olsun güzel şeyler yazmak amacıyla karşılaşmadım. Onda, daha çok doğru yazma eğilimi var. O, yalnızca buna bakar. Tıpkı, su kemerleriyle alanların da yalnızca sağlamlığına bakıldığı gibi...

Michel Ange'nin mektuplarını okudum. Sizin de okumanızı salık veririm. Bir duvarcının işyerine girdiğini sanacaksınız. Anlaşılan, bu olağanüstü kişi, asla güzelliği düşünmüyordu. Bu eseri bitiriyor, ardından bir başkasına başlıyordu. Biricik kaygusu mermerleri olmak ve cebinde taş ocağı işçilerine, sandalcılara, arabacılara ödiyecek parası bulunmaktı. O, hiçbir zaman, «iyi ilhamlar geleceğini umuyorum,» demedi: yalnızca şunu dedi: «bol malzeme ve zaman bulacağımı umuyorum. Yeni papannın da öncüllünün (selefinin) tasarılarını sürdüreceğini umuyorum.» Onun için önemli olan, ancak uzun ve güç çalışmalardı; ne gerçekleştirilecek bir mükemmellik, ne de belirtilecek duygular umurundaydı. Sert bir insandı: Zor örnekleri seçen, kendini tüm işine vermiş, tasalı bir insan. Hiç kendini düşünmeden, karşılık beklemeden, şan ve şeref düşüncesine kapılmadan yaşadı. Başka hiçbir sanatçının onun kadar kendinden kaçabileceğini sanmıyorum. Hatta, daha ileri giderek diyeceğim ki, onda deha «yapmasını bilmek» ten başka bir şey değildi. Zevk eksikliğinde bile işçilik eksikliği görmesi bundandı. Bach da kötü bir müzisyen için aynı şeyi söyler: «O, işini bilmiyor.»

Bu, dehaya vergi bir götüştür.

OTAĞ

YİRMİYEDİ

YAYINLAR

ANTOLOJİ

VARLIK YILLIĞI 1963

Varlık dergisi ve yayınevini dördüncü yıllığı da basıldı. 1950 - 59 yılları arasında «Yeni şiirler» ve «Yeni hikâyeler» adlarıyla çıkmış kitapların yerini alan bu yıllıklarda bazı yenilikler var. Yaşar N. Nayır'ın «1962'ye toplu bir bakış»'ından sonra geçen yılın saant hayatını anlatan, eleştiren yazarlardan Behçet Necatigil şiirimizi, Tahir Alangu roman ve hikâyeciliğimizi, Sami N. Özerdin dil çalışmalarını, Cemal Tollu plâstik sanatları, Çetin A. Özkırım dünya sinemasını, T. Kakaç Türk sinemasını, Yıldırım Keskin tiyatroyu, Faruk Yener müzik çalışmalarını incelemişler. Ayrıca, toplu bir soruşturmada yurt yönetimi ve sanat durumumuz bakımından önemli 4 soruya verilen çeşitli karşılıkları okuyoruz. Şiirler ve hikâyelerden başka bu sayıda yazıları olanların portreleri ve hayatları, dünya ediplerinin doğum-ölüm tarihleri, 1962'de çıkan kitaplardan seçme bir bibliyografya verilmektedir. Birçok desen ve resimlerle süslü olan yıllık, baskısının temizliği ile de dikkati çekiyor (520 s. resimli, 8 lira).

YILLIK 1963

Türk Edebiyatçılar Birliği'nin ikinci yıllığı da çıktı. Geçen yıl yayınlanan ilk sayısı epey ilgilyle karşılanmıştı. Yıllık, yayıyan Birlik üyelerinin gönderdiği, daha önce yayınlanmamış şiir, hikâye, deneme ya da başka çeşit yazılarını bir araya getirmektedir. 1962'nin sanat olayları sona eklenmiş; şiir (D.H.), hikâye ve roman (Rauf Mutluay), tiyatro (N.C.), Türk sineması (Rekin Teksoy), resim (Sezer Tansuğ), gerçeküstüçülük (çev. Selâhattin Hilâv), armağanlar. Bir edebiyat takvimi de hazırlanmış. Ama, yazıların hangi ölçüye göre sıralandığı pek belli olmuyor. İlk yıllıktaki (Saygı bötümü) de kaldırılmış. Geçen yıl ölen ya da Birlik dışında kalan edebiyatçılarımızın eserlerinden seçilmiş

bâzi parçalar da konabilirdi. Yıllığın ileride daha gelişmiş ve zenginleşmiş olarak yayınlanması dileğimizdir. (240 s., 5 lira).

TÜRK EDEBİYATI 1963

Eleştirmeci Memet Fuat (Bengü) nin hazırladığı bu yıllığın ilk sayısı, De yayınevince çıkarıldı. Bugünkü edebiyatımızın bütün bir yılını sunan bir antoloji niteliğindeki yıllıkta, 1962'de yayınlanan dergilerle kitaplardan seçilen şiirler, kısa hikâyeler, deneme, eleştirme ve konuşma yazıları yer almaktadır. Memet Fuat'ın seçtikleri, edebiyatımızın günlük gelişmesini izleyemiyenlere iyi bir kılavuz olabilir. Bambaşka bir amaçla çıkarılan bu süreli yayında pek çok edebiyatçının şiir ve yazıları var. Ancak romanlar, büyük hikâyeler, mizâh hikâyeleri, uzun eleştirme ve incelemeler edebiyatla ilgili felsefe yazıları seçme dışında bırakılmış. Ünlü sanatçıların yanıbaşında hiç adı-sanı duyulmamış gençlerin yazıları da görülüyor. Ama «bu kitapta belli bir değer düzeyinin altına düşen hiçbir yazı yok». Her yıl yayınlanacağı bildirilen bu antoloji gerçekten değerli, faydalı, güzel bir eserdir (224 s., 750 krs.)

Türker ACAROĞLU — Milliyet

DENEME

DİLİN GÜCÜ — Nermi Uygur - Büyük Boy 94 sf. 5 lira Kitap Kitabevi - Ak-saray.

DİL — EDEBİYAT

TÜRKÇEDE EKLERİN KULLANISŞEKİLLERİ VE EK KALIPLAŞMASI O-LAYLARI — Doç. Dr. Zeynep Korkmaz, 96 sf. 18,50 lira.

OSMANLICA DERSLERİ — Muharrem Ergin - Büyük boy 332 sf. 35 lira.

TÜRK DİL BİLGİSİ — Muharrem Ergin - Büyük boy 400 sf. 35 lira.

Muharrem Ergin'in Türk Dil Bilgisi adlı eserini Üniversitede yayınlanan ilk

Türk grameri diye saymak yerinde olacaktır. Bu kitap Üniversitede okutulan Türk Dil Bilgisi derslerini içine almaktadır. Eserin ilk baskısı 1958 yılında İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi yayınları arasında çıkmıştı. Çıkışında böyle bir kitabın yayınlanmış olması ilim ve öğretim çevresinin ve aydınların derhal dikkatini çekmiş ve gazeteler eserin çıkışını «Üniversitede yayınlanan ilk Türk Grameri» başlıklarıyla haber vermişlerdi. Üniversitede 1958 yılından sonra da bu alanda başka bir eser çıkmadığına göre bu gramer Üniversite seviyesinde tek kitap olarak kalmakta devam ediyor demektir. Eserin ilk baskısının bir ilmi eser için görülmemiş derecede çabuk, hemen çıkar çıkmaz tükenmiş olması ne kadar büyük bir gereksinmeyi karşıladığını göstermiştir.

Eserin uzun süreden beri beklenen ikinci baskısı şimdi yeniden gözden geçirilerek ve genişletilerek yapılmış bulunuyor. Yalnız Fakülte öğrencilerinin değil, edebiyat ve türkçe öğretmenlerinin ve dilimize ilgi duyan her aydının yararlanabileceği bu kitabı okurlarımıza salık veririz.

KİTAP BELLETEN — Sayı : 24

EGİTİM

PESTALOZZİ VE DEVRİM — Alfred Ruffer - Çevirenler : İ. Haklı Tonguç - F. Gündüzalp - Rauf İnan. Büyük boy 320 sf. 7,5 lira. İsteme adresi: İMECE dergisi P. K. 373 Ankara.

Konu : Eğitim Dünyasının pek ünlü bir siması olan Pestalozzi memleketimizde daha ziyade adıyla bilinir. Oysa Pestalozzi 18 ciltlik bir külliyyatın yazarı ve eğitim meseleleri kadar toplum meselelerine de eğilmiş bir düşünürdür. «Pestalozzi ve Devrim» adlı kitapta tarihçi Alfred Ruffer, bizim Osmanlı artıklarının İhtilâl-i Kebir» dedikleri Fransız İhtilâlinde dahi fikir yapısı ile büyük rol oynamış olan Pestalozzin'in, eğitimciliğinin düşünürlüğüünün ötesinde sosyal ve siyasal düşüncelerini, bunlarla ilgili çalışmalarını anlatıyor. Kitabını 1928 yılında yazmış. 1936 dan itibaren Türk eğitim hayatında Pestalozzi'nin çizdiği yoldan hamleler yapmaya çalışanlardan biri olan İsmail Haklı Tonguç ve vefakâr yardımcıları Fuat Gündüzalp

ile Rauf İnan bu kitabı 1955 de dilimize çevirmişler. Kitap, Pestalozzi konusunda dilimize yapılan en geniş çeviri, ancak 1962 nin son günlerinde İmece yayınları arasında yayınlanabildi. Kitabında Ruffer, Pestalozzi'nin savunduğu serbestlik, eşitlik, kardeşlik prensiplerini, refah ve saadet sağlayıcı devlet anlayışını anlatmaktadır.

Beğendiğim : Kitap, adı sadece öğretmen okullarında ders diye belletilen, ama fikirleri ve heyecanı bir türlü aşılanamayan büyük insanın Türkiyede daha iyi tanınmasını sağlaması bakımından son derece büyük bir görev yapıyor. Pestalozzi'yi sadece bir eğitimci olarak değil, bir düşünür olarak da Türk okuyucusuna tanıtmaya çalışıyor. Bu bakımdan faydalı bir çalışmanın ürünü. Yeter ki, okuyucusu bulunsun.

Sonuç : «Pestalozzi ve Devrim», adına bakılıp da sadece eğitimcilerin okuması gereken bir kitap sanılmasın. Politikacılar ve aydınlar da, eğitimle ilişkileri olmasa bile, bir tarih eseri olarak kitabı okumalı ve faydalanmalıdırlar. Okunmaya, üzerinde uzun uzun durulmaya değer bir kitap.

**İhrami SOYSAL
AKIS — Sayı : 447**

FELSEFE

MODERN FİZİK VE TASAVVUFA GÖRE RUH VE ÖLÜM — Cemal Bardakçı, 39 sf. 2,5 lira.

KENDİNE YARDIM — Samuel Smiles, 327 sf. 10 lira. - 2. Baskı -

VOLTAIRE — Andre Cresson. - Çev. Suat Erginer . Ataç kitabevi yayınları Büyük Düşünürler dizisinin Birinci kitabı, 96 sf. 2 lira .

HUKUK

SUÇLULARIN GERİ VERİLMESİ — Dr. Eralp Özgen, 256 sf.

NİZASIZ KAZA — Doç. Lr. Baki Kuru, 247 sf. 28 lira.

ROMAN - HİKÂYE

KELLEÇİ MEHMET — Kemal Tahir, 335 sf. 10 lira - Remzi Kitabevi.

ÖLÜ CANLAR — Gogol - Çev: Melih Cevdet Anday. Varlık yayınları - 4 lira.

KUTSAL SİĞİNAK — W. Faulkner,
Çev: Ender Gürol - Varlık yayınları 326 sf.
4 lira.

SİLÂHLARA VEDA — E. Hemingway
Varlık yayınları 4 lira.

TEDİRGİNİN BİRİ — Sunullah Arı-
soy - Arı yayınları, 78 sf. 2,5 lira. Ankara.

MERHABA AKDENİZ — Halikarnas
Balıkcısı - Yeditepe yayınları, 5 lira.

DİNAMİT — B. Traven'in hikâyeleri.
Çev: Adalet Cimcoz - Ataç kitabevi, 3 lira.

KALPAKLILAR — Samim Kocagöz,
Ataç Kitabevi, İstanbul, 1962, 328 sayfa,
750 kuruş. İsteme yeri: Ataç Kitabevi,
Ankara Cad. No. 45 İstanbul.) Samim Ko-
cagöz, Kalpaklılar'ın Önsöz'ünde «Kurtu-
luş Savaşımızla ilgili anılarım, zihnimde
kopuk kopuk yer eden bazısı korkulu, ba-
zısı sevinçli olaylardır. Bana öyle geliyor
ki, beş altı yaşımın kavrayışı ile o günler-
de bu olayların içyüzünü anhyamazdım.
O sıra, yalnız korkanlarla birlikte korktum,

sevinenlerle birlikte sevindim.» diyor. Ataç
Kitabevi'nin, roman ve romancı üstüne,
eserin arka kapağına yazdıklarını kısa, öz-
lü bir tanıtma olması bakımından buraya
aktarıyoruz : Kurtuluş savaşımızı destan-
laştıran yapıtlardan birini veren Samim
Kocagöz, Türk romanının gelişimi içindeki
yeri aydınlığa çıkmış bir sanatçıdır. Ya-
pıtları İngilizceye, Ruscaya, Almancaya
çevrilmiş, Batılı eleştirmenlerin övgüsünü
kazanmıştır. Yirmi yıla varan bir zaman
içinde yayımladığı Telli Kavak, Sığınak,
Bir Şehrin İki Kapısı, Sam Amca, Cihan
Şoförü, Yılan Hikâyesi, Onbinlerin Dönüşü,
Ahmet'in Kuzuları sanatçı kişiliğinin nite-
liğini belirten yapıtlardır. —Kalpaklılar'ın
Kurtuluş Savaşı edebiyatımıza yeni aş-
malar getiren bir roman olarak karşılana-
cağına inanıyoruz.

Güney ÇETİN

TÜRK DİLİ — Sayı: 136

ölen adam

MUZAFFER ERDOST

Bilge Karasu'nun D. H. Lawrence'den çevirdiği «Ölen Adam» romanını Ataç Ki-
tabevi yayınladı. Tutulduğu hastalığın kendisini ağır ağır ölüme götürdüğünü
içten gözetleyen Lawrence'i, son yıllarında en çok «hayat» ve «ölüm» konuları ilgilen-
diriyordu. Ölen Adam'da, daha doğrusu «ölmüş olan adam» da Lawrence, hayat
ile ölüm arasındaki «uzak yakınlığı» ve ölüm'ün dirimi, dirimin ölümü içinde de-
ğiştirerek başkalaştırdığını anlatır. Lawrence, Ölen Adam'da, insanlığın derin diplerin-
den gelen mythos'larla (efsanelerle), bugün devam eden mythos'ların birbirine benze-
yen köklerini birleştirir ve modern düşünceyle bağdaştırarak, insanlığın «değişmiyen
ölüm özünü» yeni bir hikâye biçimi içinde sunar. Burada «insanlığın derin diplerin-
den gelen mythos» sözüyle «Ölüp dirilen Tanrı» mythos'unu, «bugün devam eden
mythos» sözüyle de İsa'nın yeniden dirilişini belirtiyoruz.

Roman iki genel bölüme ayrılmaktadır. Birinci bölümde, İsa'nın çarmıha ge-
rildikten sonra kaldırıldığı mağarada uyanarak kalkışı ve insanların içine karışarak
herhangi bir insan gibi kendi hayatını yaşamaya başlaması anlatılır. Fakat kalkmış,
yürümüş, uyumuş, ekmeğini suya batırıp yemiş olmasına rağmen «ölmüş olan adam»
dır o.. Utkularının (zaferlerinin) adamı değildir artık. Yönetici değildir, yol göste-
rici değildir, öğretmen değildir artık. Bir ölüyü diriltmeyecek, bir âmanın gözlerini
açmayacak, bir fahişeyi günahlarından temizlemeyecektir. Kendi hayatını yaşayacak-
tır. Ama ölmüş olan adamdır henüz.

İkinci bölümde, ölmüş olan adam, İsis Mabedinde bir İsis rahibesinin sevgisiyle

erkekliğine kavuşur ve dirilir. İsis Rahibesi, baş döndürücü utkularıyla, yakışıklı bedenleriyle kadınları büyüleyen çok erkeği, Sezar'ı, Antonius'u yakından tanımış fakat onlardan aşkın sıcaklığını, döl yatağını ısıtacak güneşi bulamamıştı. Bekliyordu İsis Rahibesi, döl yatağının çiçeğini ısıtacak erkeği, erkekliğin güneşinde bu çiçeğin açacağı ânı bekliyordu. Yâni Osiris'i bekliyordu. Ölmüş olan adamı, bir kovukta, çahların üzerinde uyurken seyrettiği zaman onun yorgun, çökmüş yüzünde, hattâ çirkin denebilecek yüzünde öbür çeşit güzelliği gördü. Ve elinin ayasındaki yara izini. İsis Rahibesi, ölmüş olan adama soracaktır : «Ya sen, Osiris değil misin?»

Adsız İsis Rahibesi, ölmüş olan adamı, İsa'yı veya Osiris'i veya adsız herhangi birisini, bu çivi yaralarıyla ölen bedeni, aşkla sevecek, ovdukça yaralar kapanacak, beden bütünlüğüne içten içten kımıldayacak, erkekliği görkemle kabarcak ve ölmüş olan adam dirilecektir. Fakat, yaz bitip, güneşler yavaşlamaya başlayınca, erkekle kadın birbirlerine doydular. İlk yaz bütünlendiğinde, erkek, gebe İsis Rahibesini bırakarak toprağın içlerine uzanan bir kayaya saklandı, ilkyaz'da yeniden çıkıp gelmek üzere...

Bilge Karasu, Lawrence'in romanına ışık tutan Osiris ve İsa mythoslarını «Giriş» adlı bir önsözde anlatıyor. Frigya'da Attis, Suriye'de Adonis, Eski Mısır'da Osiris, ölüp dirilen Tanrıların en ünlüleri idi. Mezopotamya, Mısır, Yunaneli üçgeni içerisindeki eski halk kışları bolluk tanrısının bir ölümü, toprağın altına girişi, yazları da bu tanrının yeniden dirilişi olarak ifade ediyordu. Tanrıların ölümü için yaslar tutuluyor, dirilişi de şenliklerle kutlanıyordu. Buğday tanrısı Osiris'i, kardeşi Set, bir sandığa koyup Nil Nehrine atmıştı. Karısı İsis yas tuttu ve Osiris'in gövdesini aradı. Osiris'in cesedini Byblos'ta buldu (Bir inanca göre, İsis kanadıyla çamuru yelpazelemiş ve Osiris'i canlandırmıştır.) İsis, gövdeyi öpüp ağladı, yas ve tanıdı. Ondört parçaya ayırarak dört tarafa dağıttı. İsis yeniden bu parçaları tuttu, bir gemiye bindirdi. Oğlunu görmeye gittiği zaman, Set yeniden cesedi gördü aramaya başladı. Bulduğu aprçaları gömüyordu. Osiris, her ilkyazda dirilecek, ve ekinlerle birlikte toprağın üstüne çıkacaktır. Mısır'da ilk buğday sapı kesilince, orakların öldürdüğü buğday tanrısı için yas tutulur. Osiris'in heykeli bir tabutla gömülür. Heykel buğday ve topraktan yapılmıştır, ertesi yıl ilkyazda yeniden dirilecektir.

Ölüp dirilen tanrı mythos'u ile, İsa'nın yeniden dirilişi Lawrence'de yeni bir senteze ulaşarak, ölümün değişmeyen özü, ölümün yeniden dirilişi, ölümün yeni bir hayatı kendi özünde oluşturması ve bunun yaz - kış gibi yeniden sürüp tazelendiği anlatılır. Her insan ölüdür, aşkını arar, bulur ve dirilir, döllenir. Aşk, Lawrence'de döllenmenin, yeniden dirilişin ifadesidir.

«Ölen Adam», ölmüş olan adamın durgun, ağır ve o kadar derinden gelen sade bir duygusuyla yazılmış. O kadar da güzel çevrilmiş bir kitap.

ULUS, — 5.Ocak.1963

ŞİİR

RÜZGÂR — Cahit Külebi - İkinci baskı - Varlık yayınları, 2 lira.

BİR SABAH UYANMAK — Sabahattin Kudret Aksal - Varlık yayınları, 2 lira.

SOKAKTAKİ ADAM — Mesut Tutkun 2 lira - Amasya.

DÜŞLÜ DÜZEN — O. Kâzım Atok - Minnetoğlu kitabevi - İstanbul, 2,5 lira.

KÖPRÜ — Ruşen Hakkı - Yeditepe yayınları P. K. 77 İstanbul, 2 lira.

GÜNAH DAĞLARI — Arif Coşkun - Yeditepe yayınları P. K. 77 İstanbul, 2 lira.

ÇİĞAN GÖZLER — Ümit Yaşar Oğuzcan - 4 lira, Bateş bayilik teşkilâtı.

SİGİRTMAÇ TÜRKÜLERİ — Virgillius, Çev: İsmet Zeki Eyüboğlu - Çan yayınları, 2,5 lira.

KOLLARI BAĞLI ODYSSEUS — Me-

lik Cevdet Anday - Yeditepe yayınları.

TARİH

BÜYÜK TÜRK ZAFERİ. İSTİKLÂL HARBİ HATIRALARI — General Fahri Belen - Büyük boy 7,5 lira.

OSMANLI İRAN SİYASİ MÜNASEBETLERİ — Dr. Bekir Kütükoğlu - 232 sf. 22,70 lira.

FRANSIZ İHTİLÂLİ TARİHİ — Pierre Gaxotte - Çev: Samih Tiryakioğlu, Varlık yayınları 332, sf, 5 lira.

ESKİ ANADOLU TARİHİ — Dr. Füzruzan Kırıl - 200 sf. 25 lira.

İSLÂMÇILIK CERREYANI — Prof. Tarık Zafer Tunaya. Büyük boy, 300 sf. 10 lira. İstanbul.

«Bu kitap islâm dini üzerine yazılmış klâsik bir deneme değildir. Zaten böyle bir konunun incelenmesi ihtisasımızın dışında kalır. Belli bir dini görüş bir memleketin, kendi memleketimizin sosyal ve siyasal hayatına nasıl tesir eder. Din adına hareket ettiklerini ileri sürenler siyasi iktidara (geniş anlamı ile hükümet edenlere) nasıl baskı yaparlar? Ondan ne alırlar? Türk devriminin etiği, temel prensipleri dışına çıkan gelenekçi bir çevre, Türk toplumu içinde nasıl siyasi bir kuvvet olur? Seçmenle, seçilen arasında nasıl bir rol oynar ve oynayabilir? İslâm dünyasının diğer memleketlerinde aynı nedenler benzer sonuçları doğuruyor mu? Bu sorulara cevaplar aradık. İkinci Meşrutiyetin başından bugüne (1908-1962), yarım yüzyılı aşan bir süre içindeki olayları değerlendirmeye çalıştık.

Asıl mesele, şu müşahedede toplanıyor: Her yenilik hareketi karşısına gelenekçi bir zümre çıkmaktadır. Meselâ Kabakçı Mustafa hareketinden bu yana, bu zümre, zamanın değişimlerini hesaba katmakla beraber, hemen hemen aynı tezleri savunmaktadır. Bu zümre içinde skolastik alanı savunan, hatta bir çeşit rasyonalizmle din unsurlarını birleştirme çabasında olan samimi kimseler var. İkinci mesele, bu çevreden olduklarını söyleyen, yazan, fakat

yüksek seviyeli bir dini tamamen politika unsuru yaapn, olaylara ilim açısından bakamayan daha da ileri giderek dini belli bir çıkar pahasına kalıplaştıran ve özünden uzaklaştıran kişilerin çoğunlukta olması.

Türkiyede iki belli çevre çarpışıyor : Devrimcilerle, Devrim aleyhtarı, devrimci hükümetlere muhalif guruplarla birleşerek kabaran gelenekçiler. Savaş bu iki kuvvet arasında. Bu biçim çatışmalar başka memleketlerde de yok değil. Türkiyedeki özellik, gelenekçi çevrenin daimi surette, Devrimle kurulmuş bir devletin temellerine hücum etmesinde. Bu zümre sustuğu ya da susturulduğu zaman için için yaşayabiliyor, kendini inandıracak bir ortam bulabiliyor. Seçmen kitlesine baskı yaptığı için de iktidarların da, muhalefetlerin de ilgisini çekebiliyor. Bu sinsi gelişme karşısında Devrimci prensipler ve müesseseler, verilen tavizlere, girişilen «rötuş» lara rağmen canlılıklarını muhafaza edebiliyorlarsa bunu yalnız savunucularının enerjisinde aramamak gerek. Türk devrimi bugün varsa ve yaşıyorsa, bunun sebebi herşeyden önce bize geleceği sevmeyi, karşılamayı aşlamış olmasında, XX inci yüzyılın sosyal ve siyasal gereklerine uyan prensiplere dayanmasındadır. Türk devrimine kafalarımız ve kalplerimizle bağlanmamızın nedeni onun bu kudretinde aranmalıdır.

Prof. TUNAYA'an

Kitaba Yazdığı Önsözden

TİYATRO

BİZANS TİYATROSU — Metin And - Forum yayınları, 304 sf. 6 lira.

APTAL KIZ — Marcel Archard - Çev: Çetin Altan, Kent Yayınları, 121 sf. 4 lira.

SANDALYELER VE DERS — Ionesco Çev: Fikret Adil. Kent Yayınları, 4 lira.

İLK GECE — Burhan Arpad'ın tiyatro eleştirileri - Yeditepe yayınları, 71 sf. 2 lira.

GERGEDAN — Ionesco - Çev: Fikret Adil - Ataç kitabevi yayınları - Tiyatro dizisi: 3 - 112 sf. 3 lira.

HER TÜRLÜ
BANKA İŞLERİNİZ İÇİN

Garanti Bankası

HİZMETİNİZDEDİR

Ataç : 34

Yurdun ve Dünyanın Dört Bucağında

REKLÂMLARINIZ İÇİN

En geniş Reklâmcılık örgütü

Basın İlân Kurumu

Genel Müdürlük :

*Cağaloğlu, Türk Ocağı Caddesi No. 1
İstanbul*

Telefon : 22 43 84 - 22 43 85

Telgraf Adresi : BASINKURUMU

Şubeler

İstanbul

Ankara

İzmir

Adana

Bursa

Diyarbakır

Erzurum

Eskişehir

Konya

Zonguldak

Dış Muhabirler

A. B. D.

Almanya (Federal)

Almanya (Demokratik)

Avusturya

Ayustralya

Belçika

Bulgaristan

Çekoslovakya

Danimarka

Fransa

Hollanda

İngiltere

İspanya

İsrail

İsveç

İsviçre

İtalya

Japonya

Lübnan

Macaristan

Norveç

Pakistan

Polonya

Portekiz

Romanya

Yugoslavya

Yunanistan

ATAÇ KİTAP EVİ YAYINLARI

SPLEEN DE PARIS - Paris Sıkıntısı - Charles Baudelaire Çev. : Tahsin Yücel	3 lira
BELÂ ÇIĞEĞİ - Atilla İhan	3 lira
KAPALI MUTLULUK - Dünya Şiirinden Seçmeler - Çev.: Coşkun Zengin	2 lira
SUSUZ YAZ - Necati Cumalı	4 lira
SISYPHE EFSANESİ, Albert Camus - Çev. : Tahsin Yücel	4 lira
YÜZ ÜNLÜ SENFONİ, Paul Grabbe - Çev. : Selma Kurdakul	5 lira
ÇAĞDAŞ ALMAN HİKÂYESİ — Haz. : Kâmuran Şipal	4 lira
HAYDARİ KAMPI - Themos Kornaros - Çev. : Nevzat Hatko Asım Bezirci - Hüseyin Cöntürk	5 lira
GÜNLERİN GETİRDİĞİ, GÜNLERİN GÖTÜRDÜĞÜ	4 lira
KALPAKLILAR — Samim Kocagöz	7,5 lira
ÖLEN ADAM — D. H. Lawrence - Çev.: Bilge Karasu	2 lira
VOLTAIRE — Çev.: Suat Erginer	2 lira

BU AY ÇIKANLAR :

GERGEDAN — E. Ionesco - Çev: Fikret Adil	3 lira
DİNAMİT — B. Traven - Çev : Adalet Cimcoz	3 lira

- 1 — Yayınlarımızdan 30 liralık kitap sipariş eden okurlarımız dergimize bir yıllık, 15 liralık kitap sipariş eden okurlarımız altı aylık abone kaydedilir. Ücretler peşin olarak alınır, kitaplar taahhütlü olarak gönderilir. Posta ücreti tarafımızdan ödenir.
- 2 — 15 liradan yukarı siparişlerde % 20 indirim yapılır. Posta ücreti tarafımızdan ödenir. 5 - 15 liralık siparişlere indirim yapılmaz posta ücreti tarafımızdan ödenir. 5 liradan az siparişlere indirim yapılmaz, 50 kuruş posta ücreti eklenir.
- 3 — Okurlarımız başka yayınevlerinin kitaplarını da bizden isteyebilirler. Bu kitaplar da ödemeli olarak gönderilir. 75 kuruş posta ücreti eklenir. İndirim yapılmaz.

Ataç Kitabevi Yayınları

DÜŞLERİN ÖLÜMÜ. Tahsin Yücel - Türk Dil Kurumu armağanı -	2 lira
DUVAR. Jean - Paul Sartre - Çev. : Vedat Üretürk	>
DEĞİŞİM. Franz Kafka - Çev. : Vedat Günyol	>
İÇE KAPANIŞ. Charles Baudelaire - Haz. : Şükran Kurdakul	>
KORKUNUN PARMAKLARI. Muzaffer Buyrukeu	>
YENİ NİMETLER. André Gide - Çev. : Vedat Üretürk	>
KIRMIZI YAPRAKLAR. William Faulkner - Çev. : Ülkü Tamer	>
FELSEFE TARİHİ SÖZLÜĞÜ - Hatemi Seniğ Sarp (Milli Eğitim Bakan- lığınca okullara salık verilmiştir.)	>
YANLIŞLIK. Albert Camus - Çev. : Ferid Edgü (Tükenmiştir)	>
VAROLUŞÇULUK - Jean - Paul Sartre - Çev. : Asım Bezirci (İkinci bas.)	>
ÇİVİ YAZISI. İlhan Berk	>
İNGİLİZ - AMERİKAN ŞİİRİ - Haz. : Bilge Umar (Ünlü İngiliz - Amerikan şairlerinin hayatları; eserlerinden örnekler)	>
ALIN TERİ. Jack London. - Çev. : Selma Kurdakul	>
BEN SANA MECBURUM - Atilla İlhan	3 lira
MAVİ VE KARA - Sabahattin Eyüboğlu	>
ÇOK KAPILI ODA - Asım Bezirci	>
MÜTHİŞ ÇOCUKLAR - Jean Cocteau. Çev. : Vedat Üretürk	2 lira
MITOLOJYADAN ÜNLÜ KİŞİLER. - Emel Dilman (Milli Eğitim Bakan- lığınca okullara salık verilmiştir.)	>
TAŞ ÇATLASA - Yaşar Kemal	3 lira
SAYGILI YOSMA. Jean - Paul Sartre - Çev. : Orhan Veli Kanık	2 lira
MİLENA'YA MEKTUPLAR. Franz Kafka - Çev. : Adalet Cimcoz	3 lira
DOĞU - BATI. Melih Cevdet Anday	3 lira
DİRİLEN ŞEHİR. Jules Romains - Çev. : Sabahattin Eyüboğlu (Resimler : Ferruh Doğan.)	2 lira
MEMLEKET ÖZLEMİ. Langston Hughes - Çev. : Necati Cumalı	2 lira
DÜŞÜŞ. Albert Camus - Çev. : Ferid Edgü	3 lira
BULANTI. Jean - Paul Sartre - Çev. : Selahattin Hilav	6 lira
MİLENA'YA MEKTUPLAR. Franz Kafka - Çev. : Adalet Cimcoz (İkinci Cilt.)	3 lira

(Devamı iç sayfada)